

BUITEN

11^e JAARGANG N°. 32.

ZATERDAG 11 AUGUSTUS 1917.

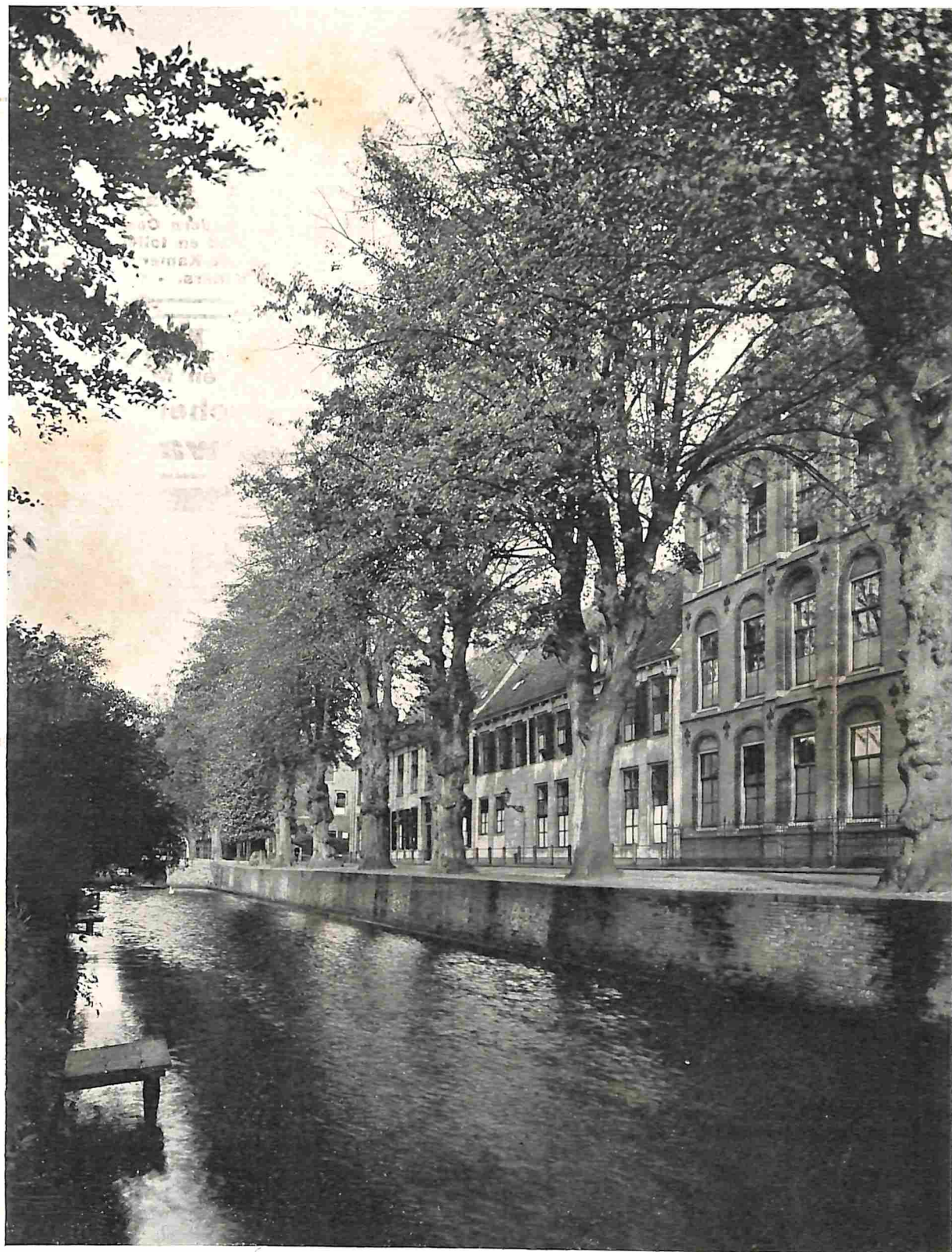

Foto C. Steenbergh.

ZUIDERSINGEL TE AMERSFOORT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

ZUIDERSINGEL TE AMERSFOORT. ILLUSTRATIES . . .	BLZ. 373, 384
DE BELANGWEKKENDE GESCHIEDENIS VAN MEVROUW Balfame, door Gertrude Atherton (32) . . .	BLZ. 374
HET MIRAKEL VAN MARIA TER SNEEUW, door K. L. Schamp . . .	„ 375
VOLLENHOVE, door Dr. P. W. J. van den Berg, geïllustreerd . . .	BLZ. 376—379
DE HOND, door E. van Lidth de Jeude . . .	BLZ. 378
DE KIEVITSBLOEM, door M., geïllustreerd . . .	380
DE DENNENKNOPRUPS, door J. Daalder Dz., geïll. . .	BLZ. 380—381
UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN: DOMME GANZEN . . .	BLZ. 381
HET HOF VAN SONOY (SLOT), door N. Beijderwelen Jr., geïllustreerd . . .	„ 381—383
HET AMERIKAANSCH DUEL, door Ewald Gerhard Seeliger (37) . . .	BLZ. 382
SPREKWOORDEN VAN RUSSISCHE JODEN . . .	„ 384

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beteeftelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

De belangwekkende geschiedenis van Mevrouw Balfame

(32) DOOR GERTRUDE ATHERTON.

EEN eenparig vonnis van „schuldig” uitgesproken door die gomkauwende, bekrompe jury, zou het geloof van deze vrouwen in haar onschuld slechts des te vaster gemaakt hebben. Zij was voor hen de verpersoonlijkte romantiek. Want vrouwen die te veel schrijven, hebben weinig tijd om te leven en geen aandrang om iemand anders te vermoorden dan den stadsredacteur.

Op een morgen van den vierden dag was de ruimte tusschen de balie en de wanden der gerechtszaal geheel gevuld met toeschouwers die waren toegestroomd van alle deelen van het district, velen persoonlijke vrienden van mevrouw Balfame; doch de stad New York zou eerst belang gaan stellen in de zaak als de minder belangrijke getuigen ondervraagd waren. Achter en links van mevrouw Balfame bevonden zich de leden van haar intiemen kring. Nu en dan fluisterden zij haar iets toe, en glimlachte zij zoo innemend en met zulk een kalmte, dat zelfs de verslaggevers moesten toegeven, dat zij er jonger en vrouwelijker uitzag . . . en ook knapper . . . dan op den dag van het interview, dat haar ondergang was gebleken.

„Maar gedaan heeft zij het toch,” verzekerden zij elkander. Zij moesten wel in haar schuld gelooven, of anders steken voelen in dat hoogst beschaafde, en mogelijksterwijs ook wel kunstmatige deel van de hersenen, dat bekend staat onder den naam van geweten. De theorie waaraan zij vasthielden, was, dat zij het gif voor Balfame gemengd had, en dat zij toen, daar zij erg zenuwachtig was, en bang dat hij zou weigeren het te drinken, haar pistool had gegrepen toen zij zijn stem hoorde in de verte, en naar beneden was geïld en zoo naar buiten naar het boschje, en met haar reeds vastgestelde groote vaardigheid op hem had gevuurd.

Tusschen de misdaad en den tijd harer arrestatie had zij tijd genoeg gehad om het pistool over te geven aan een harer vrienden, of zelfs om 's nachts heimelijk uit te gaan en het in het moeras te werpen. En wat het schot betreft dat Balfame gemist had, en in den boom was gedrongen: het was of een van die toevallige omstandigheden, die in de werkelijkheid nog veelvuldiger zijn dan in de verlichting, dat er een tweede vijand van Balfame in het boschje op den loer had gestaan, op moord bedacht; of het kogelgaatje was ouder dan zij vermeenden. Het

denkbeeld van een minnaar werd openlijk verworpen. En het was een bewezen feit, zooals zij hun perszusters in herinnering brachten, dat de slechtste vrouwen, die de geschiedenis vermeldde, er hadden uitgezien als engelen, beelden of kleine, onschuldige kinderen. Ook hadden zij een sterk sexe-magnetisme bezeten, iets wat de mooie beklagde van dit proces geheel miste. De theorie der verslaggeefsters was veel eenvoudiger. Zij had het niet gedaan, en daarmee uit.

De rechter, een rijzige, indrukwekkende figuur met geërfd gelaatstrekken en erg zwaarlijvig, heel statig en op een afstand in zijn wuivende zijden toga, zag er drie dagen lang onuitsprekelijk verveeld uit, doch keek veel hoopvoller toen hij Donderdagsmorgens met breede gebaren zijn plaats innam. Daar de rechter van het District Brabant, de heer Bascom, met den overledene op niet al te besten voet had gestaan, en daar zijn vrouw een van de beste vriendinnen was van de beklagde, was er een zeer bekend rechter van het Hoog Gerechtshof voor de zaak aangewezen, uit een van de naburige groote plaatsen. De verslaggevers voor de avondbladen zaten dichtopeengepakt rondom een lange tafel, die evenwijdig was geplaatst aan die, welke juist voor en iets onder de banken der jury stond, en daarachter waren vier of vijf kleinere tafels toegewezen aan de verslaggevers der ochtendbladen. Een groot aantal begunstigde bezoekers vond plaats binnen de afsluiting, doch er was een doorgang opgehouden voor de jongens die op vaste tijden copy kwamen halen van de „avondtafel” voor den telegrafist beneden.

Broderick's plaats onderaan de tribune gaf uitzicht zoowel op de getuigenbank als op mevrouw Balfame, en hij had zijn invloed aangewend om Alys Crumley het baantje te bezorgen van teekenaarster voor de Damesrubriek van het „News,” en zij en Sarah Austin deelden samen een stoel. Het proces begon. Dr. Lequer stelde het feit van den dood vast, beschreef den loop van den kogel, en betoogde dat deze was afgevuurd door iemand, die in het boschje verborgen was geweest. Daarop volgde er een opzichter, die aan de jury een kaart toonde van het huis en het terrein er omheen. Drie van de jongere leden van de Country-Club, de heer John Bradshaw Battle, kassier van de Elsinore Bank; de heer Lemuel Cummack, zoon van Elsinores geachten burger, den heer Sam Cummack; en de heer Leonard Corfine, een forens, waren na een scherp strijd gedagvaard. Onder den indruk van het gewicht van den eed gaven zij een omstandig verslag van den twist die een paar uren voor den moord had plaats gehad . . ., waarbij allen, niettegenstaande de voortdurende onderbrekingen van den advocaat der beklagde, en zeer tegen hun wil, als hun indruk mededeelden, dat de beklagde doodsbek van woede was geweest, en de man die eens haar echtgenoot was, absoluut onverdragelijk. Het was een meesterzet van het Openbaar Ministerie om de zaak aan te vangen met de bezwarende getuigenverklaringen van twee leden van de loyale Elsinore-families. Wat meneer Corfine betreft, hoewel hij buiten de gemeente was geboren en opgevoed, was hij toch in genade aangenomen, nadat hij besloten had zijn nest in Elsinore te bouwen, en zijn jonge vrouw was een van de gedweeste bewonderaarsters van mevrouw Balfame.

Meneer Broderick mompelde, „Hm! Hm!”, en de heer Bruce wrong zich om van de „avond-tafel,” en trok de wenkbrauwen op tegen zijn ouderen collega. „Beroerd! Beroerd!” mompelde Broderick's buurman, „maar kijk eens hoe kalm ze is. Zou jij zoo kalm zijn? Ze heeft geen spier vertrokken.”

Twee dienstboden, die er vóór Frieda hadden gediend, verklaarden, dat het huishouden uit slechts drie personen bestond, namelijk, meneer, mevrouw en een meid. Driemaal in de week kwam er 's morgens een tuinman. Neen, geen enkele van de oude logeerkamers was nu gemeubileerd, en nooit was er iemand bij de Balfames 's nachts blijven logeeren.

Het openbaar Ministerie rustte uit, en Rush naderde zooals gebruikelijk was, de balie, en verzocht de aanklacht niet ontvankelijk te verklaren. De rechter besliste echter dat de zaak voortgang zou hebben, en onmiddellijk na het middag-reces werd de eerste getuige voor de verdediging opgeroepen. Dit was de heer Cummack, en hij getuigde met vuur van de goede verstanding tusschen den overledene en diens vrouw, dat mevrouw Balfame, — die altijd bleek zag — het voorval in de Club behandeld had zooals alle verstandige vrouwen dit zouden gedaan hebben, en dat het telefonisch gesprek in zijn huis bewees dat de huiselijke hemel geheel vrij was van de stormwolken die haar een oogenblik hadden verduisterd; en dat de overledene volkomen gelukkig op weg naar huis was gegaan, luidkeels zingend. Hij had dikwijls bij wijze van grap opgemerkt (want de overledene had een vroolijken en schertsenden aard) dat hij verwachtte met zijn laarzen aan te zullen sterven, vooral sinds hij de gewoonte had aangenomen luidkeels Tipperary te zingen om alle Amerikaansche Duitschers te sarren.

Men moet zich echter niet voorstellen dat de heer Cummack deze waardevolle getuigenverklaring kon afleggen zonder herhaalde, en verontwaardigde onderbrekingen van den districts-advocaat, wiens „niet ter zake dienende”, „dit heeft met de zaak in kwestie niets te maken,” enz, door de gerechtszaal galmden als het koor van een opera van Gilbert of Sullivan. Meneer Gore, een wesp van een man met knipperende zwarte oogen en een krakend stemgeluid dat hij door zijn neus uitstiet, slaagde erin een groot gedeelte van zijn verklaringen waardeloos te maken,

doch niet voordat de listige Rush, die op zijn teenen stond, waakzaam en zenuwachtig als een renpaard bij de groote tribune, de getuigenverklaringen, door zijn snelle, handige vragen in de jurybanken had geslingerd. Het was van het allergrootste belang om, waar men te doen had met een koppige, provinciale jury, direct een gunstige meening omtrent de gevangene te scheppen.

Als er in een toneelstuk een proces wordt uitgebeeld, is het noodig er dramatische episoden in te lasschen, doch niemand mist deze incidenten in een echt moordproces, zoo dramatisch is het bloote feit, dat er een menschelijk wezen voor zijn leven strijdt. Als de beschuldigde een redelijk jonge en knappe vrouw is, is de belangstelling zóó groot en volkomen dat de toeschouwers verbolgen zouden zijn over de plotselinge onderbreking door een van de incidenten, die als gewoonte zijn aangenomen op het toneel, zooals het binnenstormen en erkennen van zijn schuld door den werkelijken schuldige, een zelfmoord in de beklagdenbank, of een zich dramatisch aanstellen van den beschuldigde. Het echte drama is te reëel om iets dergelijks toe te laten.

De drie andere mannen, die dien avond bij Cummack aan huis waren geweest werden opgeroepen, en bekrachtigden zijn verklaring. Hun aller gelaat vertoonde een lichtelijk sarcastischen trek, alsof het bloote denkbeeld, dat de deftige, elegante mevrouw Balfame ook zelfs maar een lijdelijke rol zou spelen in een huiselijken twist, even ondenkbaar was als dat welke vrouw ook iets in David Balfame zou kunnen vinden om haar toorn op wekken.

„Zoo waarachtig!” fluisterde Broderick tot den heer Wagstaff van de „Morgenvlag,” „stel je eens voor wat er zou gebeuren als ze eens op heeterdaad was betrapt, en dat ze „tijdelijke krankzinnigheid” aanvoerde, veroorzaakt door de bekende neigingen van dat beest van een man van haar. Een goed onderwerp voor een spotprent: David in den hemel, bezig Mevrouw Balfame met rouwkleeren en al te witten, en een blikken stralenkrans om zijn hoofd. De menschelijke geest is niets als riool.”

De middagzitting werd eveneens verlevendigd door de getuigenis van verscheidene van de dames, die hadden meegespeeld in het partijtje bridge op den dag van Balfame's ongepast gedrag in de Club. Zij verklaarden, dat, hoewel mevrouw Balfame natuurlijk een beetje van streek was geweest bij haar terugkomst, er in haar houding niets hoegenaamd was geweest dat duidde op groote woede. Mevrouw Battle, die een indrukwekkende figuur was in de getuigenbank, daar zij het sterkst ontwikkeld was boven haar middel, schudde verontwaardigd het hoofd, en verzekerde op beschaafd-nadrukkelijken toon, dat mevrouw Balfame een van die zeldzame, verfijnde wezens was wier temperament geen enkele soort van hartstocht kan voelen. Haar onmiddellijke terugkeer naar huis werd noodzakelijk gemaakt meer nog door kieschheid na het uiten van het woord „hartstocht,” dan door zielepijn. Terwijl Alys Crumley toe- fluisterde, staakte haar tekenstift haar arbeid. Zij kon een vijandig gezind publiek zelfs geen getrouwen omtrek geven van een vrouw die de heilige zaak der vriendschap en Elsinore zoo was toege- wijd als mevrouw Battle.

Geen dezer dames was nadrukkelijker in hare verklaringen dan mevrouw Bascom, de echtgenoot van den vervangen rechter, en zij voegde er geheel onverwacht bij, dat zijzelf zoo in de war was geweest, dat ook zij het Clubgebouw onmiddellijk had verlaten, en, dat toen haar snelloopende auto het lichte wagentje van Dr. Anna Steuer passeerde, zij Mevrouw Balfame heel genoeglijk met deze had zien praten, zonder een spoor van aandoening naar aanleiding van iets dat pas geleden was voorgevallen.

Mevrouw Balfame ontspande de strakke lijnen om haar mond, bij deze verrassende verklaring. Zij herinnerde zich dat er een auto was gepasseerd, en dat zij zich had afgevraagd of ook iemand haar buitengewone opwinding zou hebben opgemerkt. Zij hield haar spieren in bedwang, doch onbewust volgden hare oogen mevrouw Bascom met een uitdrukking van dankbaarheid, toen deze de getuigenbank verliet.

De districtsadvocaat wendde zich met een sardonischen lach tot de verslaggevers, en Broderick schudde het hoofd terwijl hij tot den heer Wagstaff mompelde: . . .

„Nu, wat zeg je daarvan? En dan zeggen ze nog, dat vrouwen mekaar niet bijstaan!”

„De lui die dat zeggen, weten er niks van,” antwoordde de jonge „Vlagman”, die verliefd was op een erg knappe suffragette.

De rechter rees van zijn zetel op, en de namiddagzitting was ten einde.

De sensationeele zaak van het Volk tegen mevrouw Balfame rustte tot den volgenden morgen.

XXX.

Mevrouw Balfame liep door den nu bekenden tunnel naar haar gevangenkamer terug, opgeruimder en met meer hoop dan iemand uit haar strakke houding zou hebben opgemaakt.

„Ik heb een gevoel, alsof ik de schetsen van mezelf in de bladen zou kunnen bekijken,” zeide zij luchthartig tot Rush, die

haar begeleidde. „Sedert Maandagmorgen heb ik geen courant durven openslaan.”

„k Zou 't ook maar liever niet doen.” Ook Rush was erg in zijn nopjes. „Houdt je geestelijk kwik zoo hoog als je maar kunt. Hóé komt er niet opaan. In minder dan een week, zul je vrij zijn. De indruk die al die kranige vriendinnen en vrienden van je maakten, maakte 't Openbaar Ministerie heelemaal in de war.”

„Ik heb heelemaal niet naar de jury gekeken,” zeide mevrouw Balfame trotsch, „en dat zal ik ook niet. 't Eenige waar ik me van bewust was, was dat ze gom zaten te kauwen, en dat de man die onmiddellijk boven me zit, voortdurend met z'n neus snuift.”

„Dat is Houston. Er is alle kans dat hij gunstig voor je gestemd is door je vriendschap met Dr. Anna. En hij is een rechtvaardig man die niet heelemaal van verstand ontbloomt is. Ik geloof dat er niet een onder is die het je bijzonder moeilijk zal maken, want ze hebben een fijne vakantie in het Paradijs City Hotel. Ieder van hen heeft een groote kamer met een zacht bed en overvloedig, smakelijk voedsel drie maal per dag. Als ze geen indigestie krijgen, zullen ze tot clementie geneigd zijn. Ik heb er me zelf mee belast ze onder dak te brengen. Gore was er sterk voor ze allemaal in de Dobton Inn onder te brengen waar ze allemaal zoo giftig zouden zijn geworden als hongerige honden. Ik kreeg gedaan wat ik wilde, door hem er aan te herinneren dat bepaalde menschen van dat soort probeeren in een jury te komen om eens uit te rusten en een goed leventje te hebben, en dat, als ze niet vertroeteld worden, er dan kans bestaat dat ze ziek worden, en zoodoende het hof dwingen om de heele zaak weer van voren af aan te beginnen. Nee, je staat zoo sterk als je maar wenschen kunt.”

(Wordt vervolgd).

Het Mirakel van Maria ter Sneeuw.

ONDER de gedenkdagen der Roomsche Katholieke Kerk is er een, die zeker bijzonder de aandacht trekt om de benaming, welke daaraan gegeven wordt, n.l. die van „de H. Maria ter Sneeuw”, vallende op den 5^{en} Augustus, een datum, waarop men nu juist geen sneeuw zou verwachten.

Om dit te verklaren gaan wij in onze verbeelding terug naar de vierde eeuw onzer jaartelling.

Er leefde in het jaar 353 in Rome een „seigneur Patrizi”, zooals de Gerumb hem in zijn „Voyage à Rome” noemt.

Het Brevier (Breviarium romanum) gewaagt van een zeker Johannes, een Romeinsch patricier. Gehuwd, maar kinderloos, wist hij zijn groot vermogen niet beter te besteden, dan tot de stichting van eene kerk, aan de H. Maagd gewijd en verzocht aan Maria hem een teeken te geven waar hij de kerk zou doen verrijzen. Toen kreeg hij in zijn slaap een vizioen, waarin de H. Maagd hem mededeelde, dat de heuvel, die bij zijn ont- waken met sneeuw bedekt was, de aangewezen plaats zou zijn. En werkelijk waren dien morgen de toppen van den Exquilijn- schen heuvel wit besneeuwd. Het is een der zeven heuvelen, waarop Rome werd gebouwd en zijn naam werd in verband gebracht met Aesculus, den winter-eik, die daar groeide, omgeven door de overblijfselen van eene vesting, uit den tijd van Servius Tullius. Daar moet ook de tempel van Juno Lucina gestaan hebben, waarvan de marmeren kolommen tot den bouw der kerk zouden zijn gebezigd.

De basiliek droeg aanvankelijk den naam van Santa Maria ad Nivus (ter sneeuw) en daarna dien van Ecclesia Liberia (Kerk van Liberius) onder welken paus het mirakel gebeurde.

Paus Sixtus III, die de basiliek in 442 belangrijk verbouwde, liet daarin de Kribbe des Heilands plaatsen, waarna de naam veranderd werd in Santa Maria ad praesepe (ter Kribbe). Omdat het de schoonste kerk was, in Rome aan Maria gewijd, kreeg zij toen den naam van Santa Maria maggiore.

In de portiek staat het bronzen beeld van Philippus III van Spanje, welks koningen den titel voerden van eerste kanunnikken van Santa Maria maggiore.

De kerk bestaat uit drie schepen, ondersteund door 36 wit marmeren zuilen. Het middenschip is verguld met het eerste goud, dat Ferdinand en Isabella uit Amerika ontvingen. Het hoogaltaar rust op vier kolommen van porfier en bestaat uit een urn, waarin de asch van den stichter der basiliek werd bewaard.

Daaromheen zijn twee kapellen. In de eerste, de Sixtijn- sche kapel, rust in een prachtig mausoleum het stoffelijk overschot van paus Sixtus V.

In de tweede, de Borghesiaunsche kapel, werd in 1621 paus Paulus V, uit dat geslacht gesproten, begraven, evenals zijn voorganger Clemens VIII in 1608. De achtergrond dezer kapel is van lapis lazuli en in het midden staat, onder een kroon van diamanten, eene afbeelding der H. Maagd, naar men beweert, door den apostel Lucas geschilderd.

Vooral met Kerstmis vertoont de kerk Santa Maria maggiore zich in vollen luister, wanneer de talloze waslichten weerkaatsen tegen het schier te kwistig aangebrachte goud.

En bij de in massief zilver gevatte Kribbe knielen, evenals in de dagen van Bethlehem, herders en koningen neder.

K. L. SCHAMP.

Foto C. Steenberg.

VOLLENHOVE. RAADHUIS MET TOREN EN GROOTE KERK.

VOLLENHOVE.

WIE die er niet bepaald zijn moest, kwam ooit in Vollenhove, vergeten stadje in Overijsels Noordwesthoek, eeuwen lang geïsoleerd, ver van het groote verkeer? Doch juist door die vergetelheid heeft het land en de stad Vollenhove zoo sterk zijn karakter bewaard, is het in de groote hoofdzaken ongeschonden gebleven in aard en uiterlijk.

Het eigenaardig karakter van deze punt van Overijssel treft vooral sterk wanneer men van het Oosten langs den weg tusschen Beulaker- en Belterwilde door „het land Vollo”, zooals men in de omgeving zegt, nadert. Na de laagte van de meren, woestklotst tegen de schoening langs den smalle weg, of stil spiegelend tot in de wazige verte onder de zomerzon; van de wijde rietvelden die de weiden omzoomen, moerassige woning van zwermen watervogels, stijgt vlak voor Ambt-Vollenhove of St. Jansklooster de weg plotseling op een dijk op. Maar het is geen doot, doch men staat ineens op een soort hoogvlakte. Is geen sjoon scheiden de bouwakkers, maar houtwallen met fantastisch-knoestige eikenstammen begroeid, zand, klei en zelfs grint vormen den bodem. De bouwde der huizen, de zware iepenboomen, die de boerderijen insluiten, alles is ineens totaal anders dan in de laagvlakte die ge aan uw rechterhand zich in den nevel ziet verliezen. De hoogte van het land Vollenhove is dan ook de voortzetting van de heuvels van Steenwijkerwold en Paaslo, die in de z.g.n. Voorst, tegenwoordig jammer genoeg met palen en basalt beschoeid, aan de Zuiderzee steil afbreekt.

Aan het uitersten rand van dit onverwachte landschap ligt het stadje zelf. En eens daarbinnen stapt ge een paar eeuwen terug. Twee bijna evenwijdig loopende straatjes, onderling verbonden door smalle sloepjes, de huizen bijna alle laag, van buiten gewit, met scheeve stoepjes en halfverzakte trapjes. Daartusschen enkele oude heerenhuizen, de vroegere havezathe „Plattenburg” nu de zetel van het Waterschapsbestuur, een paar andere vroegere patricierswoningen. Maar het geheel vreemd, on-Hollandsch aandoend, zooals b.v. ook Hattem zoo sterk heeft.

Aan het eind van de beide straten komt ineens een verrassing. Daar is Vollenhove uit als ge meent, dat het nog pas goed gaat beginnen. Daar op een stil pleintje met oude keitjes bestraat en met een pomp, staat indrukwekkend de groote Bovenkerk, daarnaast een oude zware Gothische toren. Zwaar en massief verheffen zich de dikke muren, dreigend sluiten zware tralies het gevangenstadhuis. Geheel intact is deze zeldzaam aardige gevel uit het jaar 1621 bewaard. Lichtroode baksteen wordt afgewisseld

door geelgeverfde zandsteen banden, onderbroken door groote leeuwenkoppen. Het zandsteen balkon verbeeldt het wapen van Vollenhove, terwijl zeven zuiltjes de bovenverdieping dragen.

Inwendig heeft het stadhuis niets merkwaardigs, alleen toont men u op de secretarie nog een kast uit den Franschen tijd, waarvan de planken nog de toenmalige opschriften dragen, Décès, Registre civique, salubrité vétérinaires enz. Hier worden ook de oude charters, de perkamenten oorkonden van privilegiën en voorrechten bewaard, voor zoover ze aan de vernieling door vicht en de vrachtocht, der muizen zijn ontkomen. Manden vol snippers van perkament zijn vroeger weggeworpen, doch wat nu nog over is, wordt goed verzorgd.

De statige kerk, van welks kansel men uitziet op de wijde zee, dateert reeds van het begin der 15e eeuw, maar is uitwendig als zooveel andere, totaal bedorven door bepleistering met cement.

Doch recht tegenover haar grijze muren treft een ander geveltje de aandacht. Het is de woning van het schoolhoofd, de z.g.n. Fransche school. Het jaartal 1627 staat op den gevel, 1628 op de fraai bewerkte hekpalen voor de deur.

De vroegere topgevel is afgesneden met een dwarsgoot, en ook inwendig zijn de voorkamers gemoderniseerd, maar reeds zijn de plannen voor een volledige herstelling gereed, en is een rijkssubsidie van ruim f. 7000.— toegestaan. Maar — door den oorlog komt daar zeker een f. 3000.— bij, en de stad is arm. Of er nog iets van zal komen is nu weer onzeker.

Inwendig is het achtergedeelte van dit huis vol gangetjes en onverwachte trapjes en portaaltjes. En zoo komt ge op den ruimen achterzolder waar links en rechts een rij genummerde bedsteden onder het schuine dak den „jongeheeren,” die vroeger de kostschool bezochten, tot nachtverblijf dienden. Uit het raam dwaalt de blik over de tuintjes, door oude halfbegroeide muurtjes gescheiden, de scheefgezakte achtergevels en de roode daken der huisjes in de hoofdstraten, en ge waant u nog in de 17e eeuw waarin dit huis verrees.

Oud, oeroud is Vollenhove. Reeds in 943 wordt de naam genoemd. Toen deed keizer Otto een schenking aan bisschop Balhet bosch „dat Fulnaho heet”, „in silva quae nuncupatur Fulnaho, worden gehandhaafd. In den loop der 11e eeuw kwam het wereldlijk gezag over Overijssel en Drenthe geheel aan den Utrechtschen bisschop. In 1134 wordt dan gesproken van een zeeplaats „Vullenho” geheeten, waarin bisschop Godfried (1156—1178) een kasteel deed bouwen. Het z.g.n. rondel, achter de kerk gelegen, nu een

bolwerk door een haventje omringd, waarop een garnalenkokerij staat, was de plaats van dezen burcht. Daar is het oudste deel van Vollenhove, het tooneel van veel lateren strijd. Het kasteel werd weldra zwaar versterkt, als een schans tegen de bedreiging der Stellingwerfers die meermalen vanuit Friesland den bisschop van Utrecht uit zijn gebied trachtten te verdrijven.

Omstreeks dezen zelfden tijd, 1170, kwam de geweldige water-vloed, die de golven der Zuiderzee tot voor de poorten van Vollenhove bracht. Voor dat oogenblik was n.l. alles tot en voorbij Ens en Emmeloord, het tegenwoordige Schokland, nog land.

Het kasteel hield in den loop der tijden tallooze aanvallen dapper uit, want het was de sleutel van de omliggende landen en steden. Deze kregen dan ook bij een verdrag in 1450 invloed op de benoeming van den kastelein of slotvoogd. De eerste die als zoodanig genoemd wordt is Pelgrim van Putten in 1270. Het kasteel diende tevens tot gevangenis, terwijl de bisschoppen van Utrecht in deze streken hun gebied steeds meer uitgebreiden en er meermalen verblijf hielden, zooals blijkt uit tal van acten door hen op den burcht te Vollenhove geteekend. Een talrijk personeel, „toren-mans, den portier, wachters en de gardeniers” zooals het in een acte van 1136 heet, had de bisschop daar in dienst, terwijl steeds meer burgers en edelen zich in de residentie van den kerkvorst nederzeten. Daarnevens had hij er een schout, die de wereldlijke rechtspraak uitoefende en het rechtsgebied namens hem bestuurde, een officiaal, die hem bij de geestelijke rechtspraak vertegenwoordigde en een rentmeester voor het bestuur der goederen in en om Vollenhove gelegen en voor het innen der opkomsten waarop hij recht had. Meermalen waren evenwel deze waardigheden in denzelfden persoon vereenigd.

Toen het aantal dergenen die zich in de onmiddellijke nabijheid van het bisschoppelijk kasteel hadden gevestigd steeds toenam, en een aaneengebouwde buurt zich had gevormd, verleende Johan van Arkel den 13 Juli 1354 aan de „ghoede lude die woenaftigsijn voer onsen huse tot Vollenho, dat geheiten is opten Camp” stadrecht. „ewelic durende also anders onse steden hebben die in onsen lande van Sallandt geleghen siin.”

Dat aan een of andere plaats stadrecht werd verleend betekent niet altijd dat zij zoo groot of belangrijk was, of toen reeds was wat wij gewoonlijk onder stad verstaan, maar wel dat zulk een plaats als een zelfstandig rechts- en bestuursgebied werd beschouwd en afgescheiden van het gebied waartoe het tot nog toe had behoord. Zoo kreeg de nieuwe stad Vollenhove het recht om met den schout schepenen te kiezen, die met den schout mogen rechtspreken, keuren maken en belasting opleggen, onverminderd de heerlijke rechten van den bisschop, eveneens het recht van ijk, het recht om een weekmarkt in te stellen, accijnsen, tolleren en waaggelden te heffen en een deel van den aanwas van het land aan den zeekant voor de stad in bezit te nemen.

Door verschillende latere bisschoppen werden deze privileges bevestigd en uitgebreid. Zoo werd in 1420 een vrije jaarmarkt ingesteld op St. Gereon en Victors-dag. Zulk een vrije markt verleende acht dagen voor, en acht dagen na den eigenlijken marktdag vrijgeleide aan de marktbezoekers, d.w.z. de opschorting van alle gerechtelijke vervolging of executie die tegen hen mocht bestaan, zoodat ook zij die tegenover de stad of hare burgers iets op hun kerfstok hadden „veylich mochten varen ende keeren, met haren live ende mit haren goede”

Het spreekt wel vanzelf dat de aanwezigheid van een belangrijke sterkte zooals de burcht te Vollenhove was, voor de omwoners werkte als een soort bliksemafleider die het oorlogsvuur evenveel aantrok als afleidde.

Het stadje kreeg dan ook zijn volle aandeel in de troebelen der Middeleeuwen. In 1311 terwijl bisschop Guido van Hainaut in Frankrijk een kerkvergadering bijwoonde, deden de Stellingwerfers een inval in Overijssel en belegerden het kasteel.

De slotvoogd verdedigde zich dapper tot hulp troepen uit Holland over zee komende hem ontzetten en de Friezen tot den aftocht dwongen, en hun een voordeelige vrede kon worden opgelegd.

Later hadden de bisschoppen het voor-al te stellen met de hertogen van Gelre. Reeds in 1320, en 1336 was het kasteel in pand gegeven aan Reinout van Gelre en pas in 1346 gelost. Deze voerde opnieuw oorlog tegen de Friezen, waarbij Vollenhove zeer te lijden had van het oorlogsgeweld. Doch vooral in de 15e en 16e eeuw werd de strijd met de heeren van Egmond, hertogen van Gelre heftig. Karel van Egmond deed een poging om den bisschop van Utrecht van zijn wereldlijke macht te berooven. In 1520 deed hij een onverhoedschen aanval op Kuinre waar men op niets bedacht was, en dat gemakkelijk in de macht der Gelderschen viel. Van daaruit werd nu de aanval op Vollenhove voortgezet, doch hier was men beter op tegenweer bedacht en werden de Gelderschen niet alleen terug naar Kuinre, maar ook uit het slot aldaar verdreven, zoodat zij ijlings in hun schepen weer verdwenen.

In 1522 beraamde de hertog een nieuwen tocht tegen het Oversticht. Maarten

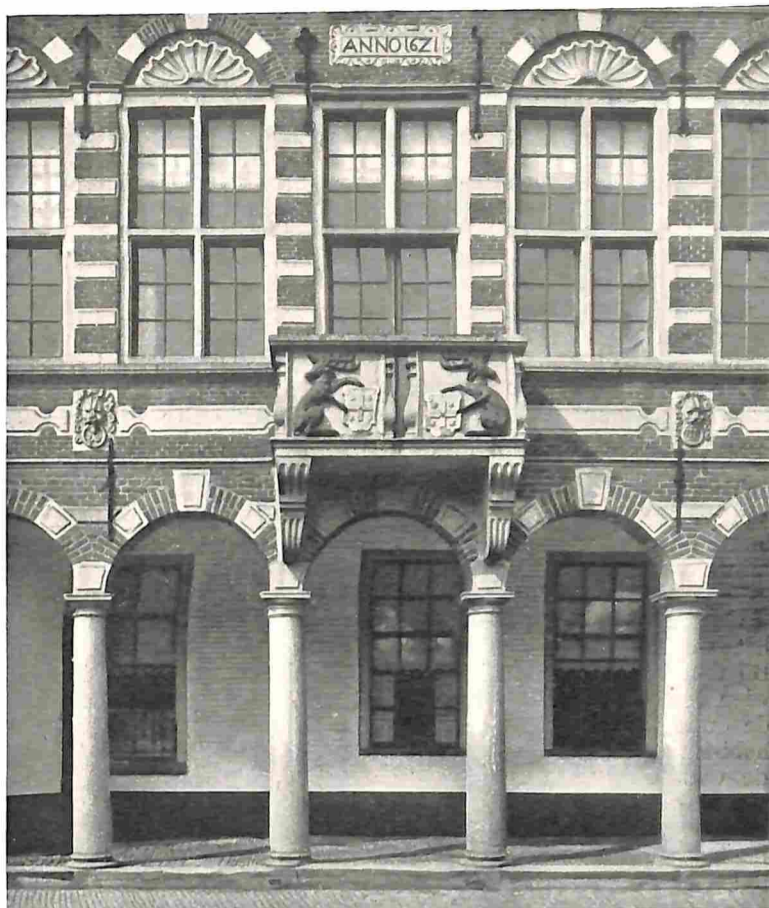

Foto C. Steenberg.

VOLLENHOVE.

DETAIL VAN DEN VOORGEVEL VAN HET STADHUIS.

van Rossum veroverde van Zwolle uit de stad Hasselt en het kasteel te Genemuiden om zoo over het Zwartewater Vollenhove te naderen.

De slotvoogd Jan van Ysselmuiden trok hem tegemoet, doch sneuvelde na een verwoeden strijd. De Vollenhovens vluchtten, en ook het slot kon zich niet staande houden, maar werd evenals Kuinre en weldra ook Steenwijk door de Gelderschen veroverd en bezet.

In 1527 zond Karel V een leger onder bevel van Jurriaan Schenk vrijheer van Toutenburg en drost van Vollenhove, die de Gelderschen weldra uit geheel Overijssel verjoeg.

Doch de bisschop Hendrik van Beieren zag geen kans om met de door oorlogen uitgeputte schatkist zijn gebied behoorlijk tegen zijn roofzuchtige bureu te beschermen en droeg de hooge overheid over de beide Stichten over aan den keizer.

De reeds genoemde Jurriaan Schenk van Toutenburg werd de eerste stadhouder van Overijssel, Drente, Friesland en Groningen. Van zijn opvolgers zijn vooral Johan de Ligne, graaf van Arenberg die van 1547—1577 het bewind voerde en George van Lalain, graaf van Rennenberg, bekend.

Johan van Ligne deed veel voor Vollenhove en omgeving. Hij liet te Blokzijl een ruime sluis bouwen ten behoeve van de zeevaart, en nog altijd loopt van Vollenhove naar het Meppelderdiep bij Wanneperveen, de Arenbergergracht, die voor de binnenscheepvaart, en vooral voor de latere verveeningen in deze streek van groot belang was.

(Slot volgt).

Dr. P. W. J. VAN DEN BERG.

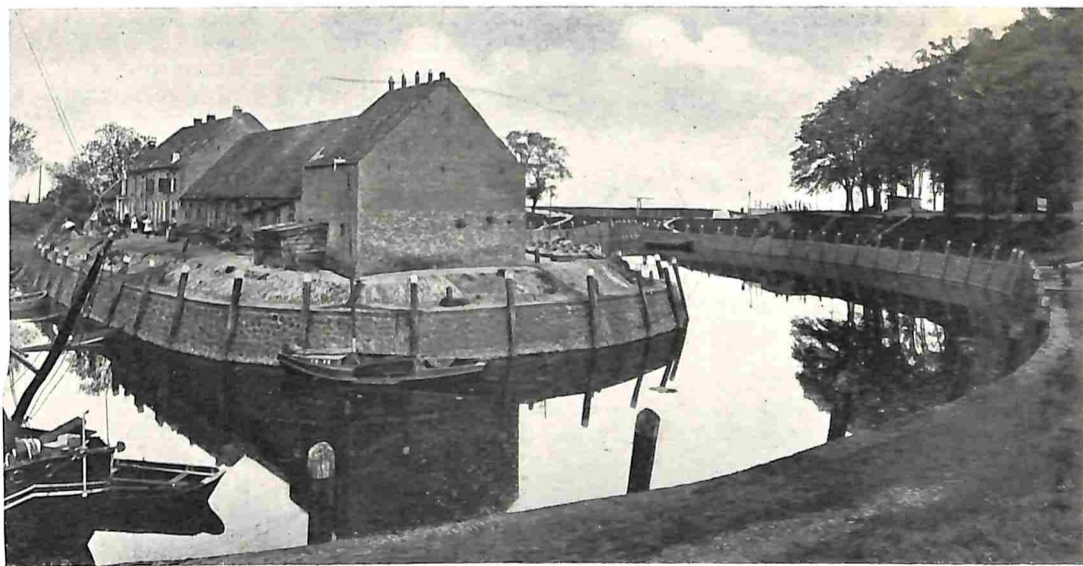

Foto C. Steenberg.

VOLLENHOVE. DE HAVEN.

DE HOND.

IN het bedompte, lage kamertje zaten, soeziger na het eten van den avondpap, vader Zanter en zoon Hente, en lurkten vunze wolken uit snurkerige pijpen. Moeder Zanter kwam binnen, klein en buikig, de zwarte haren in het midden gescheiden en glimmend geplakt als op een poppekop. Met haar fleemerige stem, als bevreesd voor een ruwen uitval, zeurde ze:

— Ik was net in 't hok, Bello is dood.

Daarna gleed ze weer weg in de schaduwen van den deel. Een dreigend zwijgen bleef hangen tusschen vader en zoon.

— Dan mo-we een nieuwe hebben, verbrak de oude eindelijk, zonder 'ond gaot neit.

Hente, loerende lummel van zestien, bleef zwijgen. De vader trachtte door de wolken en de duisternis heen de oogen van zijn zoon te vinden, maar de jongen keek langs hem heen.

— Ik weet eenen goeie, begon de oude weer. Maar nog antwoordde de zoon niet. Hij trok zijn klompen aan, krabde wrevelig onder zijn pet en stapte langs den ouden naar buiten. In het deurtje bukte hij even om zijn kop niet te stooten, bekeek zijn vader eens minachtend en zei:

— Waarom geen 'it?

Daarna slenterde hij fluitend den deel af. Hij sjokte een eindje het weggetje af, dat wit scheen tusschen de donkere hagen. Bij den viersprong bleef hij staan en vloekte plotseling als iemand wien een onaangename herinnering te binnen schiet. Daar begon de oude weer over een nieuwen hond. Potdome, een hit most ie hebben. Een schande was 't om een manskerel van bijna zeventieniederden nacht met een hondkar naar de Meent te sturen om te melken. Nou was Bello kapot en nog zou de oude een nieuwen hond kopen. De andere melkers lachen als ie weer met de hondkar kwam!

Centen zat, niks als gierigheid van den oude. Zelf most ie maar een week lang iederen nacht twee uur heen en twee uur terug ramelen met zoo'n verrotte hondkar. Toen zei hij zacht, maar plechtig als een eed:

— As je een 'ond koopt, vaoder, maak ik 'em kapot....

Ik weet eenen goeien, had Zanter gezegd en den volgende morgen ging hij alleen erop uit.

Achter het dorp aan de grens van de heide verdween hij in een vuile hut. Na een kwartier stond hij weer buiten met een grooten gelen hond aan een dik touw gebonden. Een vuile, oude vrouw leunde over de onderdeur toen hij het erf verliet.

— Is ie kwaod?

— Neie. De vrouw lachte en liet een knuppel zien die naast de deur gehangen had. De hond kromp weg achter de beenen van Zanter. Maar die gaf hem een schop:

— Allee, jong, niet achter me pooten.

Daarna tegen de vuile vrouw:

— Goeie.

En de vrouw antwoordde:

— Goeie.

Onbewogen keek ze den hond na, die gewillig naast Zanter voortliep. Eénmaal draaide de boer zich nog en riep:

— Heit ie 'n naam?

En de vrouw schreeuwde terug, een ridicule klemtoon op de eerste lettergreep kwakkend:

— Karo!

Toen Zanter met den hond zijn eigen erf op kwam stond Hente de emmers op den wagen te laden. Zijn mager gezicht werd heel wit, bijna zoo wit als de pleistermuur, maar hij zei niets.

Vader en zoon mochten elkander al niet graag lijden, maar vanaf dat oogenblik was er haat tusschen hen. Daar ze geloovig waren, vertelden ze elkaar niets van hun gevoelens maar besloten beiden instinctief hun haat te laden op het groote ruige dier dat suffig tusschen hen in stond. En de hond voelde dat. Hij schrikte wakker door een ruk aan het koord.

— Het is een sterke en neit kwaod.

— Het is gien 'it, schamperde de jongen en lachte. Daarbij werden zijn grootte, gele tanden zichtbaar.

De oude poogde ook te lachen, bond den hond in den schuur vast en ging eten.

Den volgenden dag begon ^{*}Karo^{*} dienst bij de Zanter's. Het werk was eenvoudig en voor een hond, die nooit beter gewend was, ware het te doen geweest onder gewone omstandigheden. Iederen nacht om twee uur trok hij den wagen met leege emmers naar de Meent, kwam daar om half vier ongeveer aan, moest dan met vele lotgenooten wachten tot de koeien gemolken waren en trok daarna den wagen met volle emmers naar de boerderij terug. Vervolgens werd hij weer weggeborgen in de donkere schuur tot twee uur in den middag, waarop dezelfde tocht nogmaals gemaakt werd. Zoolang er boeren zijn, is er waarschijnlijk een hondenas geweest, dat dergelijken arbeid verricht. Het is een ras van groote, ruige honden, die kale plekken op hun huid, misvormde achterbeenen, pijnlijke klauwen en een slecht humeur hebben. Als middel tegen het slechte humeur dragen ze een muilkorf, op de overige kwalen wordt niet gelet. Ze vormen een goedkope werkkracht, dat is hun noodlot; ze gaan vroeg dood, dat is hun geluk.

Onder gewone omstandigheden dus had de hond dit eenige jaren kunnen volbrengen. Maar hier kwam een bijzondere factor in het spel: de haat van den boerenjongen. Hente Zanter was een primitieve boerenzoon, behept met alle gevaarlijke hoedanigheden van een bekrompen ziel. Zijn heele geest had zich geconcentreerd op het bezit van een hit. Die hit moest er komen en de hond stond hem in den weg. De hond moest dood. Daarbij was hij bang voor zijn vader. De hond moest dus een natuurlijke dood sterven.

Zoo begon er een strijd tusschen hond en jongen. De jongen streed voor een hit en de hond voor zijn leven.

Beiden streden doorlopend, onvermoeid en met iedere nerf, iedere vezel, die in hun lichaam was.

De jongen laadde de emmers zoo zwaar mogelijk op den wagen, nu eens allemaal voorop, zoodat de hond bijna ter aarde gedrukt werd, dan weer alle achterop zoodat de buikriem de hond bijna in tweeën kneep.

De jongen sprong soms twintig, dertig maal gedurende een tocht onverhoeds op de boomen, waardoor de hond neerviel; of achterop, dan werd de

hond van den grond gelicht en kon hij hem, door er weer af te springen, met een behoorlijken smak op de steenen laten vallen. Verder durfde hij overdag niet te gaan.

Maar op de nachtelijke tochten liet hij zijn duivelschen beulsinstincten den vrijen teugel. Dan werd iedere seconde van den tocht, iedere meter van den weg tot een verfijnde marteling. De hond werd met puntige houten geprikt en gestoken; er werden spijkers te weerzijden aan de boomen bevestigd, die hem bij de geringste beweging in het lijf drongen, er was een stok onder den wagen gemaakt die hem gedurende den korten rust op de Meent belette om te gaan liggen; de jongen dacht zelfs in zijn vrije oogenblikken een behendig toestel uit, dat aan het wiel werd aangebracht en den hond bij iedere omwenteling een striem met één lange afranseling werd. De jongen lichte den ganschen weg over zijn rustiek perpetuum mobile, want naarmate de hond hij liep des te vlugger volgden de klappen....

Een trekhond is nu eenmaal niet gewoon verwend te worden en Karo verbeeldde zich de eerste weken een proeftijd door te maken, waarin onderzocht werd, hoe taai hij wel was. Bovendien was er iets op de boerderij, dat hem bijna verzoende met zijn lot. De Zanters hadden een dochter, Marieke en aangezien Marieke nog niet op den leeftijd was gekomen om haar hart aan een huzaar te geven, hield ze van beesten. In het frissche boerendeertje was eenvoudig een teveel aan vrouwelijke genegenheid, dat een uitmerking, en daarom verspilde ze haar aanhalige liefde aan dieren. Ze hield van biggen, van katten, van duiven en kippen en kal-

Foto C. Steenberghe

VOLLENHOVE. DE KLEINE KERK.

veren, ze hield ook van den hond Karo. Eenige malen per dag kwam ze bij hem in de donkere schuur en haalde hem aan. Ze bracht hem versch drinkwater of wat oud brood, dat de hond, gewend aan het vette, walgelijk ruikende kanenbrood, gulzig vrat. Maar het liefst had hij dat ze even bij hem kwam zitten en een beetje met hem vrijde. Dan rustte zijn groote kop met de kwabbelige lippen, waarop het haar al begon te grijzen, in haar warmen schoot en dan soesde de hond over een vreemd geluk totdat de boerin haar dochter aan het werk riep.

Zoo verliepen er eenige weken, waarin de vriendelijkheid der dochter scheen op te wegen tegen de wreedheden van den zoon.

Eindelijk werd het den hond te zwaar. Hij sliep niet meer, droomde van martelingen en angst, sprong dan woest op en rukte grommend aan zijn ketting. Wanneer de jongen in de schuur kwam was hij onhandelbaar, verweerde zich tegen het tuig, dat hem aangelegd moest worden, beet en rukte, totdat een klap met een klomp hem tot bedaren bracht. Er kwam een nacht, dat vader Zanter erbij gehaald werd om Karo in te spannen. Toen slaagde hij er nog in na een bewerking met de patriarchale knuppel, die hem op zijn tochten door de velden vergezelde, een bewerking, die hem bijna tot den aanschaf van een nieuwen trekhond genoodzaakt had. Of van een hit, dacht Hente, die er met de handen in de zakken bijstond en in zijn hart een stillen triomf vierde. En de nacht kwam, dat ook vader Zanter den welhaast dollen hond niet meer naderen durfde.

Toen werd Marieke geroepen. En de hond bezweek voor de geringe charme van het boerenkind in hare nachtpou, het haar in een vlecht, de beenen in een paar inderhaast aangeschoten kousen.

— Waer is mien 'oendsie dan, mien stout 'oendsie, mien jonske, mien Karo, fleemde het deerntje.

De hond kwispelstaartte even en was overwonnen. Door de duistere schuur naderde het meisje, de hond rook haar warme lichaam en snoof vriendelijk. Ze kwam heel dicht bij en aaide zijn snuit en deed hem den muilkorf aan en aaide zijn rug en hing hem het tuig om. En ze spande hem voor de kar...

Dat gebeurde voortaan iederen nacht en iederen middag. De hond jankte en beet, totdat het meisje in de schuur kwam en hem toesprak en verleidde om zich rustig in te laten spannen. En de hond wist, dat daarna de steeds helscher wordende martelingen begonnen, maar de hond was zwak. Iedere maal besloot de hond zich liever dood te vechten en iedere maal bezweek hij voor het zoet gevoels van het meisje.

* * *
Zoo kwam een warme lente, daarna een warme zomer. De haat en de machteloze woede van den jongen over de taaiheid van den hond werden tot waanzin. Iedere nachtrit was een strijd van lichaam tegen lichaam. Soms spanden beiden zich zóó in, dat ze er ook beiden bij neervielen. Maar de hond hield vol. Zijn leven was nu verdeeld in drie scherp afgebakende, dagelijksch terugkeerende perioden. Zijn uren vóór de kar: één lange agonie, de uren in de schuur: bewusteloosheid, en de schaarsche minuten, dat het meisje hem streekte: een droom. Een droom, waar de hond door bleef leven.

Het meisje werd ouder en er kwam een jongen uit de buurt, die de andere beesten verdrong. Biggen en kalveren werden niet meer aangehaald en ook Karo werd vergeten. Behalve des nachts. Dan was Marieke immer noodig om met de oude, zoete woorden hem onder de kar en in het tuig te lokken. En het gelukte iederen nacht. De boer en zijn vrouw lachten om den stommen hond.

De hond wist zelf wat er steeds volgde op de verleiding. Maar zijn leven was arm aan vriendelijke woorden en misschien bleef hij wachten op den dag, dat het meisje goed voor hem zou zijn, zonder hem in het tuig te paaien.

* * *
Een zomermiddag. Laag bij den grond hing de laaie zomerhitte droog en stoffig tusschen boomen en heggen.

Foto C. Steenbergh.

VOLLENHOVE. GEVEL VAN DE Z. G. N. FRANSCHÉ SCHOOL.

Karo sleepte den wagen met de volle emmers voort. Hente zat achterop en liet zijn beenen bengelen en floot een sarrend eentonig lied. Een enkele maal porde hij het hijgende dier wat op, maar hij zelfs was te vadzig om energiek te tergen. Een uur buiten het dorp haalden ze twee vrienden van Hente in, die uitgenoodigd werden om ook op de kar te komen.

— Zoo'n sterk dier toch, zei de één, misschien in een laatste opwelling van vaag-bewust medelijden.

— Die, zei Hente, die trekt een verhuiswagen as 't mot.... En de hond jakkerde voort. Die wist al lang niet meer waar hij liep, hoe lang hij al liep en hoe ver hij nog moest loopen. Hij voelde geen pijn meer van het tuig, geen schrijnen van zijn wonde voeten op den stoffigen weg. Ze naderden het dorp. Er liepen veel zomergasten bij den weg en die bekeken hem met de aanmatigende belangstelling, die zomergasten voor dorpsche toestanden plegen te hebben. Een enkele vond zoo'n hondekar toch wel een wreede instelling maar de meesten beweerden, dat de hond zelf het niet erg vond.

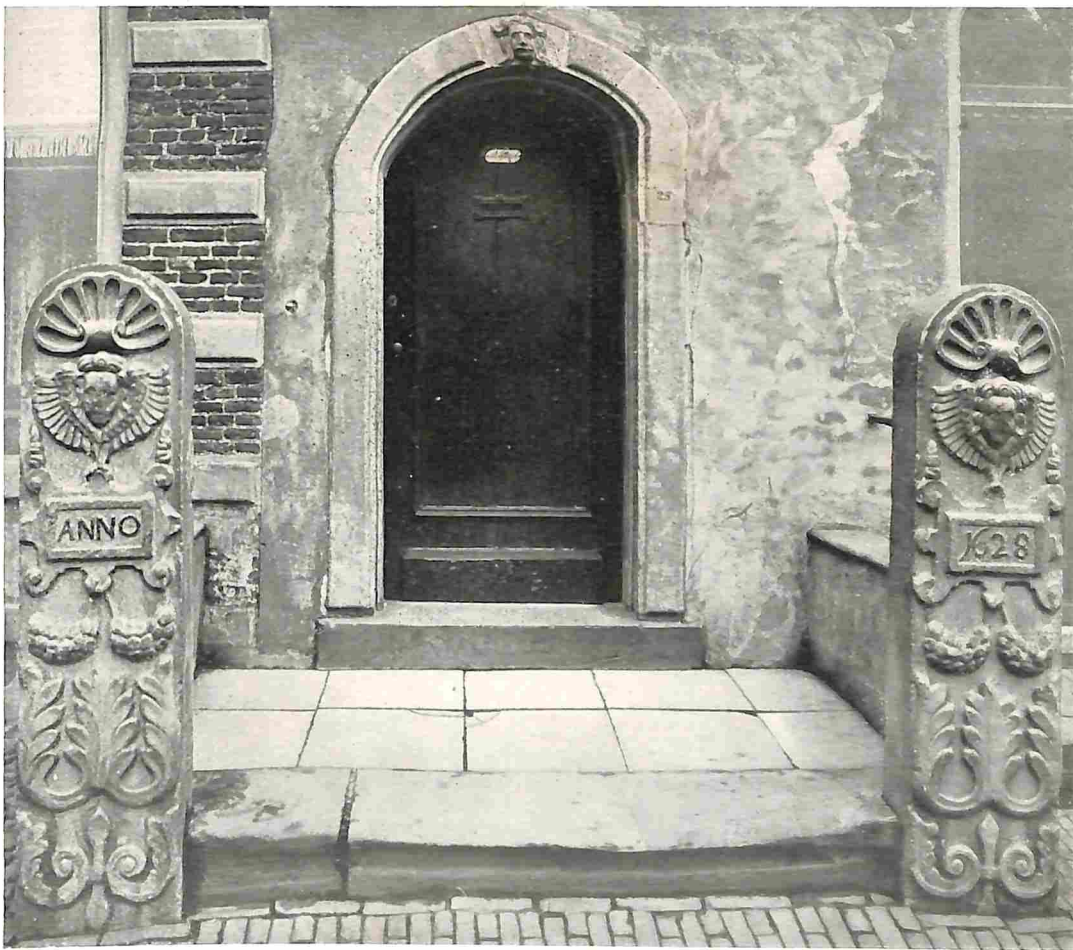

Foto C. Steenbergh.

VOLLENHOVE. INGANG VAN DE Z. G. N. FRANSCHÉ SCHOOL.

— Hij loopt heel opgewekt, zie je wel. Ja zijn tong hangt uit zijn bek maar dat heeft iedere hond 's zomers, zei de bleeke freule tegen den amoreusen reserve-luitenant. Onze Pollie ook.

„Onze Pollie” was een overjarige puk, die aan hartvervetting leed. En de trekhond draafde voort. In zijn ruigen kop kookte en brouwde het als in een groote waterketel. Zijn lillende tong werd zoo lang, zoo lang en in zijn drooge keel rukten de spieren alsof de zware, gloeiende tong eruit moest. Zoo kwam hij bij het groote hotel in het dorp. Vroolijke, luie menschen zaten in lichte kleeren om witte tafels en babbelden opgewekt en gewetenloos, zooals zomergasten dat op zonnige dagen in schaduwrijke tuinen plegen te doen. Alleen de kellners werkten, zweetend maar opgewekt (loon verzoet den arbeid) en draafden af en aan met verfrisschen-de dranken.

— Drinken, dacht de trekhond en stortte neer.

Tumult. Gedrom van de vroolijke zomergasten. Dames, kinderen. Een enkele, blasé, kijkt even en gaat dan terug. Niets bijzonders, een hond, die bevangen is door de warmte. Maar de kinderen blijven kijken, een beetje schuw en heel geïnteresseerd. En de mooie mevrouw Reeder is zelf naar het buffet gelooopen en keert terug met een bak water, die ze eigenhandig onder den slijmerigen bek van Karo wil schuiven.

— Pas op, mevrouw, dat hij niet bijt. En uw japon, verwijt de overste.

De overste ziet heel rood. Hij heeft zich driftig gemaakt en Hente een verdienstelijken klap om de ooren verkocht. De jongen grient een beetje en kijkt den overste valsch aan.

— Die lieve hond, zingt mevrouw Reeder's melodieuze stem, die arme, lieve hond, en zij streelt den ruigen kop. Dan tegen haar vijfjarig zoontje:

— Zie je, boytje, hij doet niets, kom eens hier, aai hem maar, die arme hond, die zóó moe was. En het jongetje komt dichterbij en aait heel even het schokkende, gloeiende hondenlichaam.

Karo komt langzaam bij. Hij opent de oogen en kijkt om zich heen. Onmogelijk, een vrouwelijk wezen mooier nog en zachter dan Marieke ligt geknield naast hem en sprenkelt koel water op zijn kop. Ineens staat hij overeind als wil hij de droom van zich afschudden. Maar het blijft; alleen zijn de kinderen even terug-gedeinsd. Zij niet, zij staat naast hem en streelt heel zacht zijn ooren en laat hem drinken. Hij slurpt gulzig, dan zoekt zijn natte neus haar hand en hij snuift een geur op, die hij wil onthouden.

— Moedertje, zegt de kleine jongen, koop je me die hond?

Mevrouw geeft Hente gauw twee kwartjes en laat hem beloven, dat hij den hond niet meer zal afjakkeren. Nu is de ééne helft van haar geweten gerust en ze verdwijnt met het jongetje. Hem belooft ze een automobieltje met echte gummi-banden, en dan voelt ze zich als een kordate vrouw, die verscheidene moeilijkheden met één resoluut handgebaar uit de wereld geholpen heeft.

* * *
Avond. De hond ligt op het mufte stroo, maar slaapt niet. Den klap van den overste heeft Hente hem bij hun thuiskomst met interest terugbetaald maar zijn rug en zijn botten doen geen pijn meer. Het is heel stil in den zomeravond op het land. De hond denkt, verward en helder, klaar en nevelig, alles dooréén. De lange tochten, Marieke, de gloeiende wegen, het mooie wezen bij het hotel. Hij heeft geen hoogen dunk van vrouwen. Wat zijn ze vreemd. De hond kan Hente begrijpen en zich verdedigen tegen zijn woede. Maar hij is bang voor vrouwen.

Zoo komt de nacht. En als de dorpsklok twee slagen door de nachtklaarte gebonsd heeft hoort Karo de klink van de deeldeur oplichten, daarna Marieke's zachte stappen over het erf en eindelijk haar zoete stem in de schuur:

— Waer is mien 'oendsie, waer is mien jonske dan. Kom bij het vrouwtje, mien 'oendsie...

Het is een tooneelster, die voor de honderdste maal een rol afdraait en een kenner kan hooren of het gevoel, dat er in de woorden schijnt te trillen, valsch is.

Nu is Karo een kenner geworden.

Hij hoort haar den muilkorf van den haak nemen en hij laat haar naderen.

Als zij heel dicht bij hem is staat hij kalm op, vat haar met zijn pooten beet en tracht eenige malen diep in het lijf van het meisje te bijten.

Gillend vlucht ze weg. Een weinig bloed, wat pijn, vooral de schrik. De oude Zanter is ineens beneden. Hij raast naar de schuur: een redeloos beest, dat één van zijn welpen bedreigd ziet.

* * *
En de god der trekhonden bestuurde in die donkere schuur zijn vuisten. Want met één slag van den patriarchalen knuppel zond hij Karo uit de hel der menschen in den hondenhemel.

E. VAN LIDTH DE JEUDE.

DE KIEVITSBLOEM.

Hoe zij aan haar Hollandschen naam komt, de elegante *Fritillaria meleagris*, behoeven wij niet uit te leggen, de foto doet het gevlekte van dit aardige wilde bloemenkind voldoende uitkomen. Toch, al verheugt zij zich in een echten volksnaam, velen zullen haar nog nimmer ontmoet hebben en in de flora's staat zij dan ook met een paar z'jes aangeteekend. Deze weinige bekendheid vloeit voort uit twee oorzaken: in de eerste plaats groeit de kievitsbloem op vochtige weilanden, liefst zulke, die 's winters onder water staan en deze lokken in April, begin Mei, nu juist niet tot een wandeling uit; in de tweede plaats komt deze plant eilandsgewijs over ons land voor, wat wil zeggen, dat zij op sommige plaatsen met duizenden, miljoenen groeit, elders zelfs niet in één enkel exemplaar te vinden is. Deze wijze van groeien wijst er al op, dat de kievitsbloem oorspronkelijk niet inlandsch is. Zij stamt uit Azië, uit dien bloementuin, waaruit zoovele van onze bloemen afkomstig zijn. De Kaukasus is haar vaderland en vandaar is zij reeds voor eeuwen terechtgekomen in de tuinen der Turken, die groote bloemenliefhebbers zijn. Onder Keizer Maximiliaan, omstreeks het jaar 1576, toen verschillende mooie bolgewassen uit Konstantinopel naar Weenen werden overgebracht, is vermoedelijk ook de kievitsbloem haar zegetocht naar het Westen begonnen en dat zij in den smaak viel, blijkt o.a. hieruit, dat in een groot plantkundig werk van 1613 „Hortus Eystettensis”, waarin alle toen ten tijde in den tuin van den bisschop van Eichstadt gekweekte gewassen zijn afgebeeld, ook de kievitsbloem voorkomt. Uit de klooster- en slottuinen is zij later ontsnapt en waar zij gunstige levensvoorwaarden vond, daar hield zij stand, vermenigvuldigde zij zich, soms in ontzaglijke aantallen. Hieruit af te leiden, dat overal, waar thans de kievitsbloem groeit eenmaal een klooster of kasteel

gestaan heeft, gaat niet op, de groei-plaats pleit daar al tegen. Hoe de plant oorspronkelijk op de verschillende groei-plaatsen is terecht gekomen, is thans moeilijk meer na te gaan. Meestal zal wel een bolletje bij een overstrooming door het water zijn aangevoerd en in het vruchtbare rivierslib zijn bedolven. Het kan ook zijn, dat een zaadje werd overgebracht en ontkiemde, al lijkt ons dit laatste minder waarschijnlijk. Plantte de kievitsbloem zich n.l. als regel uit zaad voort, dan zou het eilandachtig karakter van haar groeiplaatsen spoedig verloren gaan en juist dit kenmerk handhaaft zich, tientallen van jaren achtereen.

Zoo ziet men vaak op het weiland min of meer ronde plekken, waar honderden, ja duizenden kievitsbloemen dicht bijeen staan, terwijl buiten dien kring nauwelijks één bloem te vinden is, of wel één weiland is in 't voorjaar overtogen door den warmen bruinrooden gloed der bengelende klokjes en in een aangrenzend weiland, slechts door een sloot gescheiden, komt geen enkele kievitsbloem voor. Dit bewijst dat de plant het voor haar voortplanting voornamelijk op het wel lang-

zamer maar ook zooveel zekerder middel van de vorming van nieuwe bollen aan laat komen.

Op een veld, waar vele kievitsbloemen staan, zal men zelden tevergeefs naar de witte variëteit van deze bloem zoeken. Op sommige plaatsen zijn die witte zeer zeldzaam, op andere, b.v. bij Haren in Groningen, groeiden indertijd bijna uitsluitend witte. Of dit thans nog het geval is? In schoonheid winnen die smetteloos roomwitte waarvan er in het vaasje op de foto een drietal voorkomen, het verre van de bontgekleurde. Toch vormt zoo'n veld met bruinroode kievitsbloemen, alle sierlijk omgebogen aan hun forsche stengels, in het vroege voorjaar, wanneer de winter nauwelijks afscheid heeft genomen, een aardig gezicht en ook in den tuin, temidden van „veredelde” gewassen, maakt dit wilde weidekind geen slecht figuur.

M.

DE DENNENKNOPRUPS.

(RETINIA LURIANANA).

IN onze dennenbosschen kan men tegenwoordig wel aantreffen kleine vlindertjes, met een vlucht van slechts 16 à 19 mM., waarvan de rupsen in die bosschen groote verwoestingen kunnen aanrichten. Meermalen ziet men bij jonge dennen de zogenaamde pruiken of bezems aan de eindscheuten te voorschijn komen, en deze zijn veroorzaakt door de dennenknoprupsen, zooals men de vernielende diertjes noemt.

De vlindertjes zitten gedurig tegen de takken en knoppen der boompjes, en niet gemakkelijk worden ze er door de vogels ontdekt, daar ze een bedekkende kleur hebben. Stoot men met korte rukken aan den boom, dan fladderen de vlindertjes weg. 's Avonds komen ze uit zich zelf te voorschijn, en het wijfje legt dan haar eitjes aan de middenknoppen der dennen, aan elken knop één ei. En wanneer na korten tijd de rups uit het eitje te voorschijn gekomen is, boort zij zich spoedig in den knop, om dezen geheel uit te vreten. De

DE KIEVITSBLOEM.

uitgeholde knop is haar winterbed, waarin zij zich in het voorjaar verpopt. Weldra vliegt het vlindertje met zijn bruingele, van loodkleurige dwarsbanden voorziene, voorvleugeltjes uit, het omhulsel in den hollen knop achterlatende.

DE DENNENKNOPRUPS.

Treedt zoo deze rups veelvuldig op, dan is het met het mooi der aanplanting weldra gedaan, want de aangetaste boompjes zijn dikwijls onherstelbaar verloren. Slechts zelden herstellen ze zich en dan nog zeer langzaam. 't Is daarom zaak zoo spoedig mogelijk de plaag te bestrijden en nimmer te wachten, tot de Retinia's menigvuldig voorkomen. Door het uitbreken der aangetaste knoppen voorkomt men in elk geval voortplanting, maar veel toch moet men dikwijls overlaten aan de natuurlijke vijanden. En de sluipwespen zijn dan de voornaamste. Zoo vindt men ook dikwijls in de uitgevreten knop de geelwitte larve der sluipwesp, die zich er spoedig verpopt. Deze moet gespaard blijven, want de dungelichaamde wesp zal wederom verscheiden retinia-rupsen tot slachtoffers kiezen, door de eieren in de lichamen te leggen.

Zoo ziet men gewoonlijk, dat een dennenknoprupsenplaag niet langer duurt dan 3 of 4 jaar, maar in dien tijd kunnen dan ook heele bosschen verwoest worden.

We geven hierbij twee afbeeldingen (imago en rups) van Retinia turianana, beide zeer sterk vergroot.

J. DAALDER DZ.

UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN.

DOMME GANZEN.

GEEN dier zoo dom als een gans! volgens het spreekwoord. De gans kan zich troosten, verscheidene andere dieren, b.v. schaap, koe, varken, kameel, ezel, eend, uil of kever heeten stommelingen en van alle kan men zeggen, dat zij bij nadere kennismaking in dit opzicht meevallen, vaak zelfs de als bijzonder verstandig geroemde huisdieren evenaren.

De cultuur onzer huisdieren heeft overigens ook schuld aan de achterlijkheid der soorten. Een schaap in den natuurstaat is een levendig, waakzaam, pittig dier; de Texelsche schapen, welke loslopend in de duinen grazen, verschillen hemelsbreed in houding en oogopslag van de Veluwsche kuddedieren, welke dagelijks door herder en hond gemasseregelt worden. Wat kan men voor blijken van instinct of overleg verwachten van een dier, dat opgehokt leeft, zich bewegend tusschen voederbak en leger of van stokje naar bakje vice-versa?

Zoo gaat het ook met die domme ganzen, hun trage gang, waar hen de vleugels gekortwiekt zijn, maakt dat ze op het bedrijvige erf licht in den weg loopen, zich minder vlug schikken naar wil en wensch van hun baasjes en dat noemt men dan dom. Bij de vrij weidende ganzenkoppels is al heel wat meer waar te nemen van de uit wilden staat bijgebleven karaktertrekken en bij de wilde-ganzentropen, welke ook op den trek in onze Noordelijke provincies wel neerstrijken is een wel georganiseerd groepsleven op te merken. Ze nemen alle voorzorgen voor hun veiligheid in acht, kringen eerst lang om boven een te bezetten terrein, om het vooraf rondom, deugdelijk te verkennen. Blijkt dat veilig, dan laten ze zich neer, maar blijven met opgeheven koppen luisterend een poos zitten. Dan wordt de wacht aan enkele groepsleiders opgedragen, welke niet medegrazen, doch hun waakdienst trouw vervullen en elkander aflossen om te eten.

Op een eilandje aan de kust van Noorwegen, waar de trek-ganzen jaarlijks op geregelden tijd plachten neer te strijken, bleven ze stelselmatig weg, toen een hunner daar in een vosseklem was geraakt en nadat de vlucht onder hevig gekrijsch daarboven nog een poos rondzwermde, voor ze voorgoed de wijk namen. Deze vogel werd met gebroken poot opgenomen en door een bewoner van een naburig eiland daarheen vervoerd. Het was een oude gent, blijkbaar een der leiders van den troep wilde ganzen, want genezen en gekortwiekt opgenomen bij het pluimvee op een boerderij, bleek hij ook alras daar de leiding te nemen over de overige vogels. Waar voor nachtelijk vossengevaar ginds het bijeendrijven der ganzen, om ze 's avonds in de nachthokken op te bergen, voorheen heel wat werk gaf, heeft de oude ganzerik sedert eenige jaren uit eigen beweging dit werk overgenomen en blijft voor den boer slechts het sluiten der hokken te verrichten.

De meeste verhalen, waaruit het verstandelijke overleg der ganzen blijken kan, hebben betrekking op mannetjes-ganzen. Gereede verklaring vindt dit uit de gewoonte der vogelgroepen om zich door de sterkste en vlugste exemplaren te laten leiden, wat deze vogels veeljarige ervaring bijbrengt.

Uit Syracuse, U. S. A., bereikte ons een merkwaardig voorbeeld daarvan. Een troep ganzen was ginds, zeker met het oogmerk om ze te stelen, in een afgelegen schuur gelokt en daar opgesloten.

De gent van het ganzenvolkje wist echter door een vloergat uit de gevangenschap te geraken, kwam thuis zijn meester luid snaterend waarschuwen en gaf blijken, dat deze hem moest volgen, waaraan voldaan werd. Zoo geleidde de gent hem naar de schuur, bij de overige ganzen.

We zouden verschillende gevallen kunnen vermelden, hoe

ganzen zich hechten aan bepaalde personen of vriendschap sloten met viervoetige kameraden op eenzelfde erf. Andere weer verafgoodden militairen, politieagenten en al wat maar uniform met blinkende knopen droeg, een derde volgde de kinderen van den huize

bij den weg als een hondje, zat tusschen hen in aan tafel, kortom gedroeg zich als een volmaakt huisdier, wat op aanpassingsvermogen bij deze vogels wijst.

Treffend echter, als voorbeeld van instinctieve zorg voor het nog ongeboren kroost en wijzend op een communicatievermogen tusschen deze dieren onderling, is wel wat een Engelschman waarnam. Een oude gans had reeds eenigen tijd zitten broeden in den hoek van een boerenkeuken, toen zij erg ziek werd. Blijkbaar voelde de gans, dat haar einde naderde, ze ging naar een schuur en keerde terug met een jonge gans, welke nimmer te voren een poot in het keukenvertrek had gezet. Zij dwong de jongere om op de eieren plaats te nemen en gingdaarna zelf naast het nest zitten, waar ze heel gauw daarop stierf.

Met zulke gevallen voor oogen, gaat het toch wezelijk niet aan om te praten van „domme” ganzen!

HET HOF VAN SONOY.

(Slot).

TERUGKEEREND tot het eigenlijke Sonoy's Hof, vinden we het na den verkoop aan Bardes bewoond door diens zoon, die ongetwijfeld een kunstzinnig man geweest moet zijn. Met toestemming van de vroedschap legde hij een brug voor den ingang „nevens zijne groote zaal” 1), tegenwoordig eet- en conversatiezaal, die alleen al door proporties blijk geeft van goeden smaak. De smalle zijde naar de straat had een trapgevel (sedert verdwenen), op welks treden de hardsteenen leeuwen prijkten, die later van hun hoog voetstuk gedaald zijn en zich thans op den beganen grond van het binnenpleintje ophouden. Bardes Jr deed meer. Achter de nieuwe brug bouwde hij het sierlijke toegangspoortje, dat kapiteelen van Jonische orde, festoenen en een familiewapen toont, alles, ook het vlambrakend vat op den top der tympan aanwezig op de gravure naar Rade-makers tekening. Ook het torentje nam hij onder handen. De spits sloopte hij, trok het muurwerk hooger op en dekte het koepelvorming af. Zodoende onstond de nu bekende vorm.

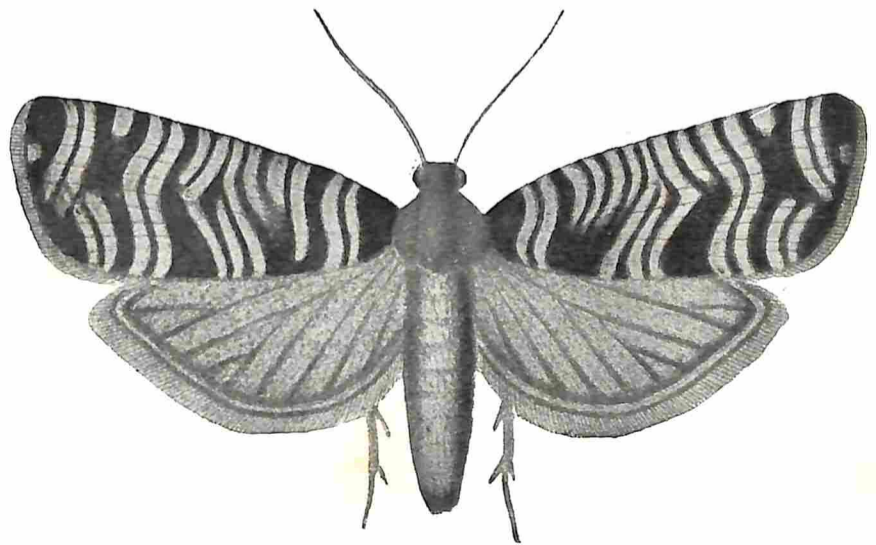
Bardes bleef eigenaar tot 1644. In zijn tijd is waarschijnlijk ook de oostelijke vleugel, de tegenwoordige vrouwenafdeeling, gebouwd, die tot stalling was ingericht. Hij draagt het jaartal MDCCV, het jaar van zijn herbouw.

Bardes' opvolger, Jhr. Egbert Ramp, uit Bergen gekomen, voerde als vertegenwoordiger van zijn buurman, den gedupeerden geestelijke, het proces tegen Van Nordingen. Het geslacht Ramp schijnt aan geldgebrek geleden te hebben: de latere „Rampen”, in Bergen teruggekeerd, moesten hun bezittingen verkoopen. Jhr. Egbert toonde reeds de symptomen van de familiekwaal: hij moest zich met vier burgers associeeren om de bezitting te kunnen koopen.

Van den kunstzinnigen jongen Bardes was ze overgegaan in de handen van een groep bouwgrondspectulanten! De combinatie bood vrijwel het geheele onbebouwde deel de stad te koop aan. Ze had succes: de stad sloot den koop, legde straten en een plein aan en gaf bouwterrein uit, waardoor van den herhaaldelijk bij kleine beetjes afgeknabbelden kloostertuin en boomgaard niet meer overbleef dan het binnenpleintje tusschen de drie vleugels.

De ramp, veroorzaakt door een Ramp (en zijn combinatie), was onoverkomelijk. Al trad weer een doorluchtig personage (als nieuwe eigenaar (in 1652) op, het Hof kreeg er natuurlijk zijn

1) Het Hof, een 250-jarig plein, door C. W. B. Alkmaarsche Courant, dd. 19 Januari 1894, no. 8.

DE DENNENRUPS-VLINDER.

Foto C. Steenbergh. HET HOF VAN SONOY.
BEELDHOUWWERK IN HOUT UIT DE VESTIBULE VAN
HET HUIS VAN ACHTEN.

open terrein niet door terug. De doorluchtige was de oud-gouverneur-generaal van Indië Cornelis van der Lijn, die evenmin als zijn opvolgers ingrijpende vervormingen aangebracht schijnt te hebben. Ofschoon hij reeds in 1679 stierf, vinden we het huis pas in 1691 verkocht en wel aan Jhr. Gerard van Egmond van der Nijenburg. De bovenbedoelde herbouw in 1705 vond door dezen plaats en tegelijk vernieuwde hij den noordelijken vleugel. Hij was eigenaar van de heerlijkheid Petten en Nolmerban, waardoor de naam „Hof van Petten” in de wereld kwam. Lang heeft hij geen genot van de vernieuwing gehad: reeds in 1712 stierf hij.

Waarschijnlijk bleven zijn kinderen er wonen: de langstlevende hunner benoemde Cornelis en Nanning van Foreest uit Hoorn tot erfgenamen. Deze heeren bleeken eenigszins verwante zielen van den jongen Bardes. Hoewel zij het Hof niet zelf gingen bewonen, maar het in veiling brachten, legden zij op het torentje het cervituut van eeuwigdurende instandhouding.

In de veiling (1743) ging de heele bezitting voor f 900.— over aan een timmerman en een metselaar, die een maand later er f 1100.— winst op namen bij den verkoop aan de diaconie, die tegenwoordig nog eigenares is. Sedert leeft het Hof zijn leventje voort emotieloos, zooals dat van zijn bewoners, de welverzorgde diakenhuismannetjes en -vrouwtjes.

Slechts éénmaal zou het lijntje van geleidelijkheid nog een curve toonen. Toen in 1875 het torentje bouwvallig bleek, stelden diakenen blijkbaar tegenover het cervituut den rechtsregel „à l'impossible nul n'est tenu”. Wegens gebrek aan geld voor herstelling, wilden zij het torentje maar afbreken. Men oordeelde hen niet te hard: we schrijven den tijd der sloopingsfurie, die het vooral op stadspoorten gemunt had. En ieder is nu eenmaal het kind van zijn tijd. Vóór het tot voltrekking van het doodvonnis kwam, is echter wel degelijk getracht de middelen te vinden en gelukkig met succes. Het doet weldadig aan te lezen, dat driekwart der kosten uit giften van particulieren gevonden is: de gemeente en regenten (privé) droegen de rest. Het dood-

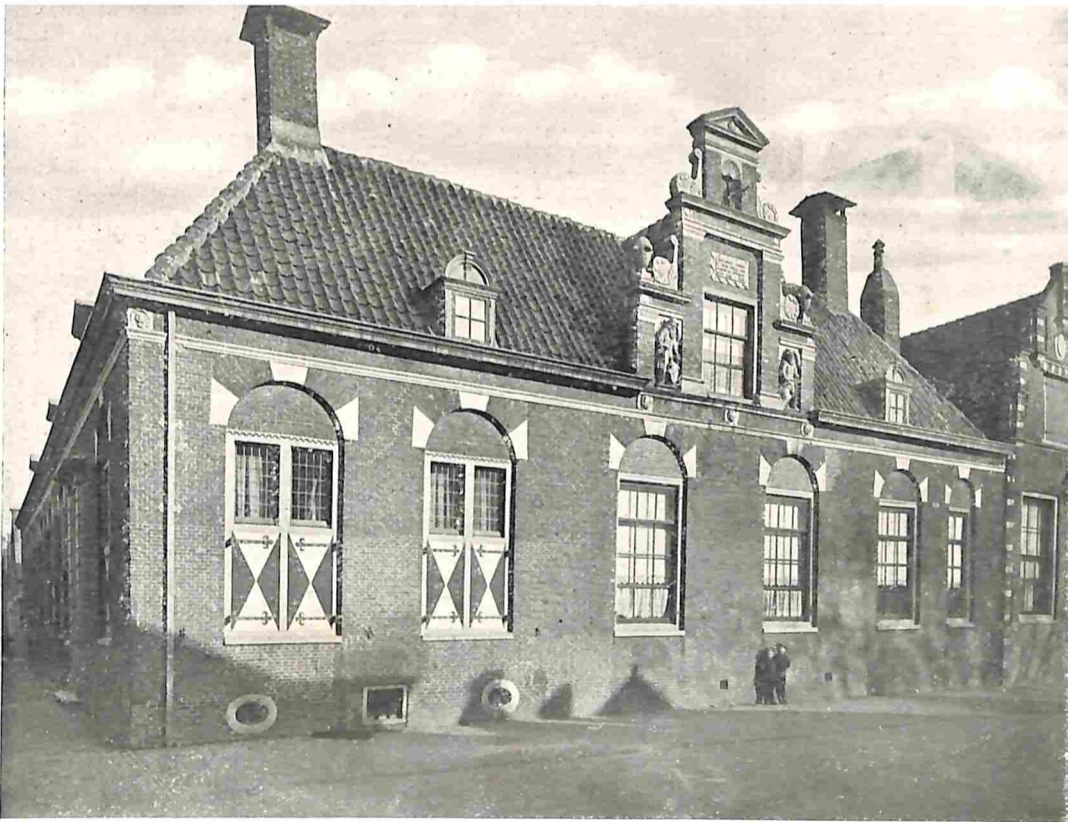

Foto C. Steenbergh. HET HOF VAN SONOY.
HET HUIS VAN ACHTEN, ZUIDELIJKE GEVEL.

vonnis kon ingetrokken worden en in 1876 teekende zich weer het herstelde koepeldakje af. Daaronder bevindt zich een vertrekje, dat in zijn zoldering een rozet draagt, waarin de door Bardes aangebrachte spreuk: *Aspice quam tenui pendent mortalia filo, quae cum summa putes, protinus ima vides* (merkt op aan hoe dunnen draad de sterfelijke zaken hangen, welke gij, als gij ze de hoogste meent, eensklaps de laagste ziet).

Mooie gesmeed ijzeren ankers sieren zoowel torentje als gebouw. Het laatste is overigens van eenvoudige architectuur. Het portaal, boven welks ingang een luidklokje hangt met het opschrift *Nicolaus - Derck - me - fecit - hornae*, toont gebeeldhouwd marmeren medaillon-portretten van onbekende personen. In de groote zaal van Bardes doen de weinige meubelen de proporties goed uitkomen. We vinden er een schouw o.a. met een relief, voorstellende de vijf zinnen en aan de balkenzoldering een paar goed bewerkte balksleutels, alles flink onder de verf!

Het aspect van de geheele inrichting heeft aanzienlijk gewonnen door de vervanging van den binnenplaatmuur door een ijzeren hek.

Het Huis van Achten toont als grondplan eveneens drie vleugels rond een binnenplaats. Helaas is deze van de straat niet zichtbaar, gevolg van een andere groepeerings, waardoor de zijde, die open zou kunnen zijn, grenst aan den westelijken muur van Sonoy's Hof. De voorbijganger mist nu het gezicht op een fraaie, glasdichte galerij, die herinneringen aan kloostergangen wekt, reeds bij de oorspronkelijke inrichting van het huis aangebracht. Op deze met klinkertjes bevloerde galerij komen o.a. de afzonderlijke kamers der proveniers uit. In hoofdzaak alle gelijk, elk voorzien van een bedstede, verschillen ze in details. Zoo is er in één een zwartgelakt gesneden schouwfries te zien. In keuken en trapopgang zijn nog vele blauwwitte muurtegeltes aanwezig: op zolder vallen de spanten van kromgegroeid hout op. De vestibule toont mooi snijwerk in de vullingen der deurtogen en anderszins. De regentenkamer heeft een fraai gebeeldhouwde schouw met een regentstuk van den Alkmaarschen schilder Dirk Metius († 1665), voorts portretten en schilderijen van uiteenlopende kwaliteit, eenig porcelein en een eikenhouten tafel met zeer sierlijk bewerkte pooten, die nog een enkel spoor toonen van de vroegere groene verflaag. Deze kamer heeft haar ruiten in lood terugbekomen en aan de buitenzijde haar houten luiken, waardoor de strenge gevel twee soorten vensters toont.

Een overvloedig geornamenteerde top kroont den gevel aan de zuidzijde.

N. BEIJDERWELLEN JR.

HET AMERIKAANSCH DUEL

DOOR EWALD GERHARD SEELIGER.

(Geautoriseerde Vertaling).

(38)

„WISSELS?” vroeg hij, de hand aan het voorhoofd brengend. „Die wissels? Bestaan die wissels dan nog? Zij heeft mij beloofd ze te verbranden.”
„Zie dan maar eens, hoe zij haar woord gehouden heeft!” riep Maggie, ze te voorschijn halend maar ze niet uit handen gevend. „Daar zijn ze alle zeven.”
„Duivels!” riep Patrick Peppercorn. „Hoe kon ik die vrouw ook vertrouwen!”

„Hoe kon je er toe komen, die wissels te vervalschen!” zei Maggie ernstig, terwijl zij ze weder bij zich stak.

„Wel!” bromde hij. „Het was eigenlijk een grap. Ik kon er niet toe komen, te zeggen: „Liefste Evangeline, ik heb tienduizend dollar noodig!” En uit eigen beweging gaf ze mij geen cent. Zoo diep kon ik me niet vernederen. Liever had ik mijn tong afgebeten. Toen probeerde ik het met een wissel, die ik haar ter onderteekening voorlegde. Den eersten maal mankeerde zij iets aan haar vinger. Zet jij maar mijn naam hoor, lieve Patrick, vroeg zij mij. Dat deed ik dan ook. En daar ze den wissel prompt uitbetaalde, ging ik op dezelfde manier door. Ik vertrouwde er op, dat zij verbrand waren. Zij vertelde mij eens, dat deze manier van betalen haar zeer aangenaam was. Ik was er zeker niet van door gegaan, als ik geweten had, dat die wissels nog bestonden.”

„En ik dacht juist, dat je vanwege de wissels op de vlucht was gegaan!” riep Maggie verbaasd.

„Welneen!” protesteerde hij tegen deze verdachtmaking. „Ik ben er van door gegaan, omdat mijn kracht op was. Drie vrouwen! Denk eens aan! Ik weet werkelijk niet, hoe de oude Mormonen dat uitgehouden hebben. Maar hoe ben je aan die wissels gekomen?”

Maggie vertelde hem, hoe alles in zijn werk was gegaan.

„Dus je hebt de vervalschte wissels

vervalscht?" riep hij terwijl hij haar hartstochtelijk omhelsde. „Maggie, dat is kostelijk! Daarvoor krijg je den eersten kus.”

Maar het bleef niet bij één.

„Waar heb je de wissels?" vroeg hij vervolgens. „Ik geloof die heele ongelooflijke geschiedenis niet eerder, vóór ik de wissels in mijn handen heb.”

„Je krijgt ze niet!" riep zij, en vluchtte achter de tafel.

Zij renden elkaar achterna en speelden krijgertje als twee uitgelaten kinderen. Eindelijk kreeg hij haar bij het open venster te pakken, waar hij haar een enorm aantal kussen gaf, waarvan zij hem geen enkele schuldig bleef.

Gladys Schwab, die juist naar huis teruggekeerd was en op 't zelfde oogenblik haar gordijn optrok, om naar den overkant te zien, zag dit gekus en deinsde ontsteld achteruit.

„Tom!" zuchtte ze en viel in onmacht.

Zoo vonden haar hare ouders, die haar naar bed brachten, waar zij weldra weer tot bewustzijn kwam. De dokter, die gehaald werd, constateerde zenuwoverspanning en schreef haar veertien dagen rust voor.

Patrick Peppercorn vond den volgenden morgen onder de tafel de zeven wissels en een ethisch huwelijkscontract in duplo, waarop de opzeggingszinsnede was doorgehaald. Het ene exemplaar was verscheurd geweest, maar zorgvuldig weer aaneengeplakt. Hij stak al die papieren bij zich en wekte Maggie met een zachten kus.

„Waar ben ik?" vroeg zij, verwonderd om zich heen ziende.

„Bij Tom Fleitman!" lachte hij, zich over haar heen buigend.

„O, Patrick!" zuchtte zij en sloeg haar armen om zijn hals.

Tom zat in voorarrest en was buitengewoon goed geluimd. Daar het proces met echt Amerikaansche grondigheid werd voorbereid, kon zijn vrijspraak niet lang op zich laten wachten. Bovendien had zijn gevangenneming den band tusschen hem en Elinor Club nog hechter gemaakt. Zij bezorgde hem een goeden advocaat en bezocht hem elken dag. Ja, zij was tenslotte bereid te zweren, dat hij Tom Fleitman en niet Patrick Peppercorn was. Zij vreesde niet dezen meened, zooals zij 't beschouwde, af te leggen.

Door zijn vlucht had Tom het niet alleen bij Evangeline Cravath voor goed verkorven, maar ook Sniffler & Co lieten hem aan zijn lot over. Allan Humphry meende nu over Patrick Peppercorn's bekwaamheid anders te moeten denken. Had hij hem tot dusverre voor een genie gehouden, thans hield hij hem voor een zwaren misdadiger.

Na grondig onderzoek van het door Nathanael Mobson geleverde materiaal werd vastgesteld, dat de man in Tampa, die zich Tom Fleitman noemde, een bedrieger was. Of hij zich terecht of ten onrechte Tom Fleitman noemde, kon eerst worden nagegaan, nadat de wisselvervalscher ontmaskerd was en veroordeeld.

En zoo ontving Nathanael Mobson, die den heelen tijd zeer op Sniffler & Co gebeten was, de mededeeling, dat hij zich gereed moest maken naar Chicago te komen, om tegen den gearresteerden wisselvervalscher getuigenis af te leggen. Want ook deze beverde met grooten nadruk, dat hij Tom Fleitman heette.

Nathanael Mobson greep na lezing van dezen brief onwillekeurig naar zijn linkerwang. Hij voelde weer den geweldigen oorvijs, die hem in de machinekamer der „Free Love" was toegediend.

Zoo sloeg Tom niet! Die had het nooit gewaagd, zich aan Nathanael Mobson te vergripen.

Dat was een ander geweest!

„Een bedrieger!" snoof Nathanael Mobson, de vuisten ballend. „Een bedrieger is aan boord!"

En terstond snelde hij naar buiten, om oom Sam de oogen te openen. Maar reeds op de trap aarzelde hij. Hij had geen lust, weder in een vat met olie geduwd te worden. Hij kon zijn oom schrijven. Maar wie stond er voor in, dat de bedrieger, die klaarblijkelijk voor geen klein geruchtje vervaard was en oom Sam heelemaal in zijn netten had gevangen, dezen brief niet onderschepte? En als deze brief wel in oom Sam's handen kwam, was het dan nog wel zoo heel zeker, dat de bedrieger zich niet op handige wijze uit de moeilijkheid wist te redden?

Er bleef Nathanael Mobson, wilde hij slagen, niets anders over dan persoonlijk de zaak te behandelen.

En hij snelde naar de haven, om een motorbootje te huren. Daarmee wilde hij naar de „Free Love" varen en van boord tot boord met oom Sam praten. Toen hij aan den aanlegsteiger kwam, zag hij Joshua en Benjamin, die juist van het postkantoor terugkeerden.

„Heila, negers!" riep Nathanael Mobson. „Hoe staat het met Mr. Shuttlecock?"

„Is steeds aan 't visschen!" zei Joshua.

„En meneer Tom?"

Foto C. Steenbergh.

HET HOF VAN SONOY.
VESTIBULE IN HET HUIS VAN ACHTEN.

„Wij weten niet, waar hij is!" antwoordde Benjamin en krabbelde op zijn kruldekop. „Gisteren is hij met ons naar Tampa gegaan en vandaag wilde hij weer met ons terug. Maar hij is er niet.”

„Wij hebben een heel uur op hem gewacht!" meldde Joshua.

„Aha!" dacht Nathanael Mobson. „De kerel heeft lont geroken en is er vandoor gegaan.”

Daarop sprong hij in de boot.

„Vooruit. Ik vaar met jullie mee!" kommandeerde hij.

Oom Sam stond werkelijk aan de bakboordreeling en vischte. Toen de boot te voorschijn kwam, zwaaide hij met zijn hoed en riep: „Zoo Tom, ben je daar eindelijk? Dat is een lange verzoening geweest.”

„U zult u met mij moeten vergenoegen, beste oom!" zeide Nathanael Mobson en krom de valreep op in de houding van een

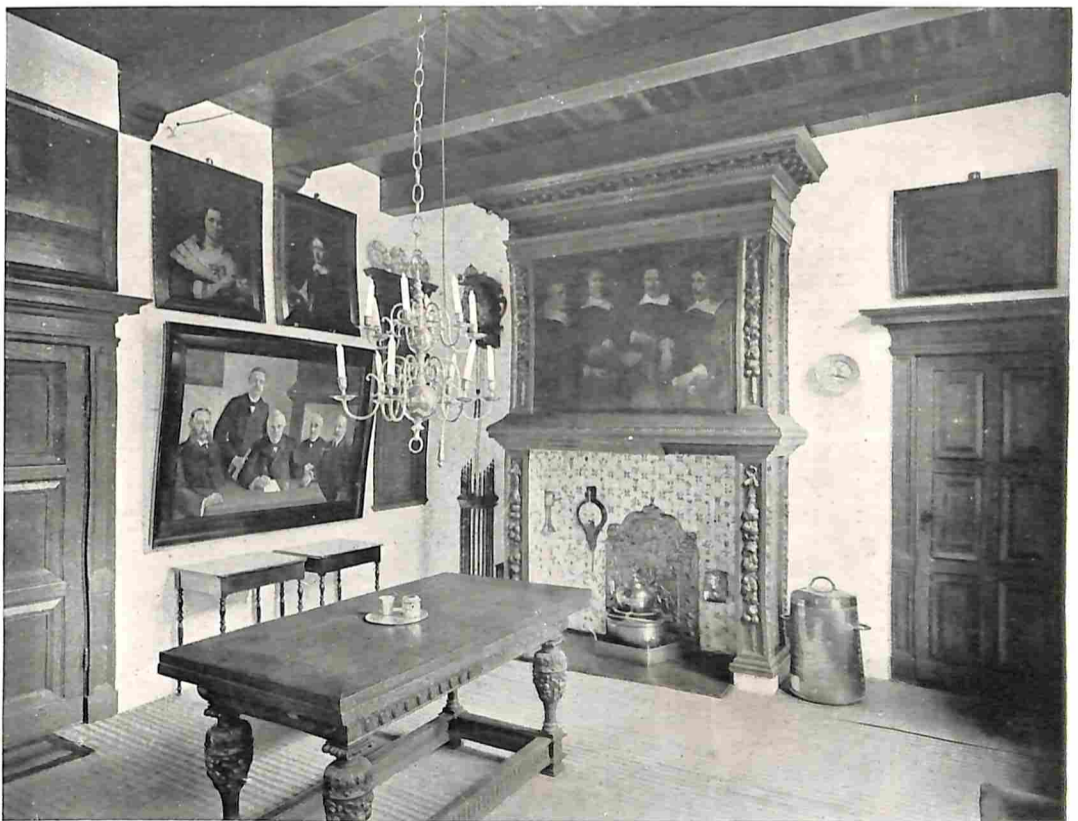

Foto C. Steenbergh.

HET HOF VAN SONOY.
REGENTENKAMER IN HET HUIS VAN ACHTEN.

officier van justitie, die op het punt is een moordenaar te ontmaskeren.

„Hé!” stiet oom Sam verbaasd uit, terwijl hij hem de hand gaf. „Wat zet je daar weer voor een gezicht? Hebben jullie mekaar aan wal weer in 't haar gezeten?”

„Ik zal een bedrieger niet weer als een gentleman behandelen!” merkte Nathanael Mobson op en zocht naar den brief van Sniffler & Co.

„Stop!” riep oom Sam, de hand opheffend. „Tom is geen bedrieger.”

„Tom is een bigamist, neen, een quadrigamist. Hij zit reeds achter slot en grendel. In Chicago. Bovendien heeft hij wissels vervalscht.”

„Haha!” lachte de oom schaterend. „Ben je nog niet klaar? Je denkt zeker, dat ik je flauwe grappen altijd zoo goed betaal als den laatsten maal? Neen, beste jongen, dan vergis je je leelijk.”

„Ik vertel geen grappen, als het om uw belangen en uw welzijn gaat!” antwoordde Nathanael Mobson dood-ernstig. „Want de man, die tot gisteren hier aan boord geweest is en naar we moeten hopen er nooit weer zal terugkeeren, deze man is in 't geheel niet uw neef Tom Fleitman. Deze man is een infame bedrieger. Ik voel mij verplicht, u deze gewichtige mededeeling te doen, omdat ik u niet langer in de klauwen van dezen booswicht mag laten.”

„Nathanael!” zei oom Sam, hem vriendschappelijk op den schouder slaande, „je had dominé in Engeland moeten worden. Je kunt op een toon spreken, die zelfs het oudste wijf aan 't huilen zou brengen. Maar ik ben geen oud wijf. Ik ben Sam Shuttlecock! En laat ik dan een eigenaardige vent zijn, met blindheid geslagen ben ik niet. Ik weet zeer goed een gentleman van een bedrieger te onderscheiden. Want onthoud dit wel: Of de Tom, die gisteren naar Tampa gevaren is, en de Tom, die vroeger hier geweest is, een en dezelfde persoon is of niet, in elk geval is zoowel de een als de ander een kerel, die zijn hart op de rechte plaats heeft. En ik wenschte wel, dat ik dit van jou ook zoo dadelijk kon zeggen.”

„U is het slachtoffer van een doortrapten bedrieger geworden!” sprak Nathanael Mobson op plechtigen toon.

„Ik voel me anders heelemaal niet als een slachtoffer!” lachte oom Sam vriendelijk. „Maar ik ben juist in de stemming, om me van alles te laten aanleunen. Waarom zou ik je malligheden niet aanhooren? Me dunkt, dat het heel grappig zal zijn. Want je hebt toch zeker bewijzen voor je dwaze beweringen?”

„Onwederlegbare bewijzen!” knikte Nathanael Mobson ernstig en volgde oom Sam naar de eetkajuit, waar een aangebroken flesch whisky stond.

„Hier is een brief van Sniffler & Co!” begon hij zijn juridische uiteenzettingen.

„Sniffler & Co!” lachte oom Sam luidkeels. „Ik wist dadelijk wel, dat het op humbug zou uitdraaien.”

„Sniffler & Co is geen humbug!” wees hem Nathanael Mobson terecht en las den brief langzaam voor, waarbij hij niet verzuimde, elken afzonderlijken zin grondig te verduidelijken.

„Alright!” riep oom Sam verheugd. „Nu weet ik, waarop je afstuurt. Je wilt reisgeld naar Chicago hebben, om daar een paar prettige dagen door te brengen.”

„Deze gearresterde, die zich Tom Fleitman noemt!” vervolgde Nathanael Mobson, zonder op de interruptie in te gaan, „is een quadrigamist. Hij heeft vier vrouwen, eene in Ierland —

„Eene in Holland, eene in Argetinië en eene in Honolulu!” vulde oom Sam in groote uitgelatenheid aan. „Dat schijnt meer voor te komen. Ik heb een scheepskapitein gekend, die had zelfs zes vrouwen, in iedere haven, die hij aandeed, een, en in een haven, waar hij wat langer bleef zelfs twee. Dat was voor dien man allergezelligst alleen een beetje duur. Wij anderen hebben hem wat dikwijls benijd.”

„Dit alles is een zeldzaam brutale bedriegerij!” ging Nathanael Mobson onvervaard voort, zonder op oom Sam's woorden anders

dan met een handbeweging te antwoorden. „Tom is in Chicago, Tom is Patrick Peppercorn, de quadrigamist, Tom heeft wissels vervalscht, Tom heeft zich hier door een medeplichtige laten vertegenwoordigen!”

„Zeer goed laten vertegenwoordigen!” vulde oom Sam aan, terwijl hij zijn pijp stopte.

„Om zich de erfenis te verzekeren!”

„Een verduiveld slimme kerel is die Tom toch!” lachte oom Sam. „Men moet eerbied voor hem hebben!”

„Maar de zaak is zonneklaar!” riep Nathanael Mobson woedend uit. „U wilt het maar niet in zien.”

„De zaak is mij zeer duidelijk!” knikte oom Sam, nadat hij zijn pijp aangestoken had. „Tom, je neef, is hier in Tampa, en Patrick Peppercorn, de wisselvervalscher en quadrigamist, zit in Chicago. Patrick Peppercorn is Tom's vriend, dat weet ik al lang. En Tom heeft dezen Patrick Peppercorn veroorloofd, zich Tom Fleitman te noemen, om uit de handen van de rechters te blijven. Dat neem ik aan. Het zal hem wel niet veel helpen. Maar of 't veel of weinig geeft, als ik een vriend helpen kon door hem voor eenigen tijd mijn naam te leenen, dan zou ik me geen oogenblik bedenken. Tom is juist een door en door fatsoenlijke kerel.”

„En bevriend met een quadrigamist en wisselvervalscher!” sprak Nathanael Mobson sarcastisch.

„Dat schijnt hij niet te weten!” verdedigde oom Sam hem. „In elk geval houdt hij van dezen Patrick Peppercorn. En als de eene mensch van den ander wat houdt, hebben beiden wat goeds. Jij houdt alleen van je zelf, jongen, en daarom houden de anderen niet van jou.”

„Ik had een woord van dank verwacht!” antwoordde Nathanael Mobson kwaad.

„Dat krijg je ook!” sprak oom Sam, terwijl hij dikke rookwolken uit zijn pijp blies. „Maar eerst moet ik met Tom over de zaak spreken.”

„Met welken Tom?” vroeg Nathanael Mobson kwaadaardig. „Met den echten of den valschen?”

„Met den Tom, dien ik voor den echten houd!” sprak oom Sam kalm. „En dat is de Tom, die gisteren naar Gladys gevaren is, om zich met Gladys Schwab te verloven.”

„Ach!” kreunde Nathanael Mobson onwillekeurig, maar snel bedwong hij zijn ontroering en vervolgde: „Die bedrieger is er al lang vandoor.”

„Laten we afwachten”, zei oom Sam.

(Wordt vervolgd).

Spreekwoorden van Russische Joden.

Als men bang is oud te worden, moet men zich in zijn jeugd ophangen.

Een halve waarheid is een heele leugen.

Armoede is geen schande, doch ook geen buitengewone eer.

Wanneer een arme man een kip eet, dan is hij of de kip ziek.

Borgt men iemand geld dan koopt men zich een vijand.

Scheren leert men 't best op eens anders baard.

Leefde God op deze wereld dan sloegen de menschen al z'n ruiten in.

De goede mensch heeft geen slaag noodig en de slechte trekt er zich niets van aan.

Een kip eet ik het liefst met z'n tweeën: ik en de kip.

Drie dingen groeien ook 's nachts: inkomsten, huur en ongetrouwde dochters.

Leent de zoon van zijn vader, — dan lachen beiden; leent de vader van den zoon, — dan weenen beiden.

Zichzelf prijzen is ongepast, maar schaden doet het ook niet.

Neemt een oude man een jonge vrouw, dan wordt de man jong en de vrouw oud.

De oude vrijster is gevrijwaard voor een vroegen dood.

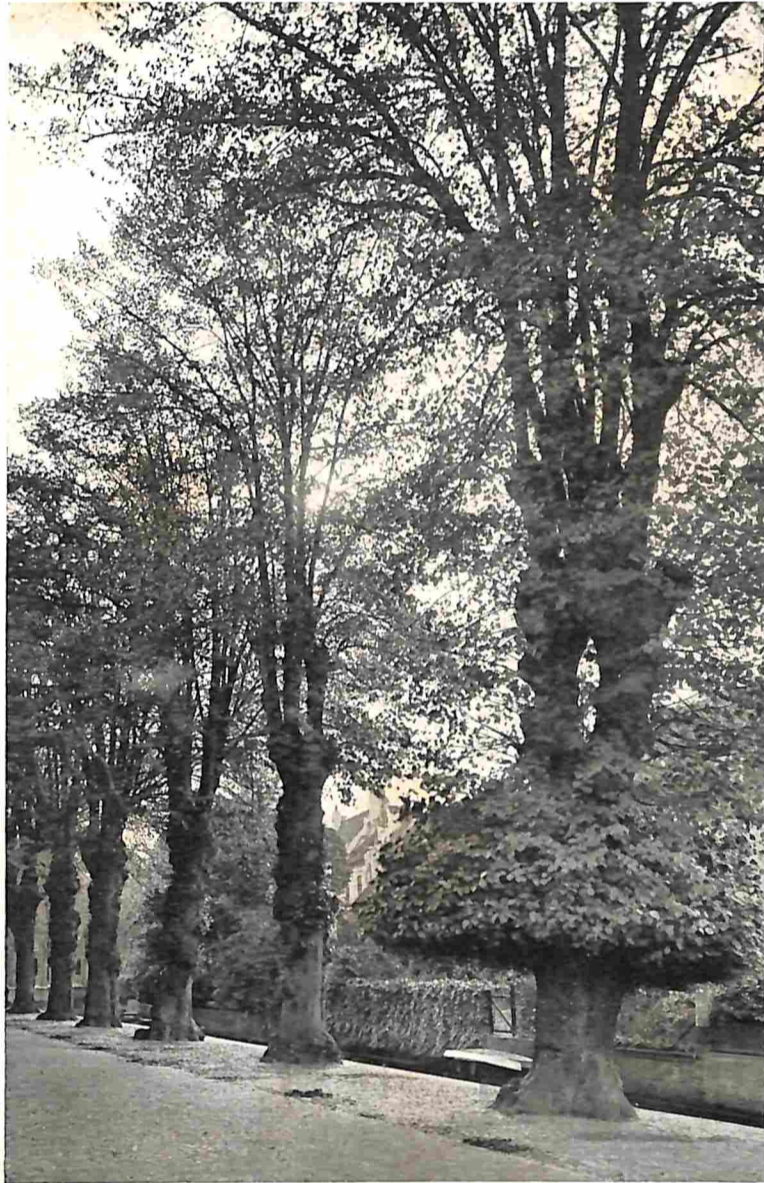

Foto C. Steenberg.

DRIEHONDERD-JARIGE LINDEBOOMEN AAN DEN ZUIDERSINGEL TE AMERSFOORT.